

С(Кәр)2
С16

Д-Кәр: 2514



Сылтагъарланы
Кулина

ЧЫКЪ
ТАМЧЫДА—
КЮН
ТАЯКЪЛА





Сылпагъарланы Кулина

ЧЫКЪ ТАМЧЫДА- КЮН ТАЯКЪЛА

НАЗМУ КИТАБ

СТАВРОПОЛЬ
КИТАБ БАСМАНЫ
КЪАРАЧАЙ-ЧЕРКЕС
БЕЛЮМЮ
ЧЕРКЕССК, 1983



. С (Кар.) 2
С 16

кар. 2514

Карачаево-Черкесская
г. ЧИСТЕНАЯ
ВНЕДНОТ К

© Ставрополь китаб басманы
Къарачай-Черкес бёлюмю, 1983

**ЭМ ТАТЛЫ ДЖЫР
СЕНИ АТЫНГДЫ,
ТУУГЪАН ДЖУРТУМ!**



РАХАТ ЭРТДЕН, ХОШ КЕЛДИНГ!

Джарыкъ бетли рахат эртден, кел, хош келдинг,
Джылы атламынг кѣууанч себе джюреклеге!
Ма, энтда бир этимли кюн башлаб бердинг
Джуртубузну ѳхтем джюрюшлю ѳмюрюне.

Кѣарыууму, хар ишими, — аз эсе да, —
Санга атайма, чууакъ кѳгю рахатлыкѣны.
Уруш тюзде, отну ичинде джатмасам да,
Мен билеме: сенсе башы насыбланы.

Кѳк чууакѣлыкѣ, кѳб тѳлюле кюсей кетген!
Кѳлюм кѣанмайд кѣараб сени сыфатынга.
Джюрегиме сыйлы саугѣа — чууакъ эртден,
Сен — иинетим, джаным кѣурман чууагѣынга!

ХАР ЭЛИСИН СЮЙМЕКЛИК БЛА БАСАМЫСА?

Тау кѣоюнда — таурух кѣралда джашай эсенг,
Тауларынгы атангыча сюемисе,
Бал татыулу кѳгетлерин ашай эсенг,
Чегетлерин анангыча кѳремисе?

Къарыу берген чокъракъ хауа тогъуй эсенг,
Тауда кёкню сейирлигин сеземисе,
Кёк тау суугъа, джагъасында солуй эсенг,
Эгечинге тансыкъ кибик келемисе?

Къаяланы ышыгъына къысыласа, —
Къарнашынги нюрюн ташда табамыса,
Джерибизни хурметинде джылынаса, —
Хар элисин суймеклик бла басамыса?!

Къралынга хорлам таула теджемесенг,
Хорлам сый бла джарырыкъ тюлд джюрюшюнг.
Туугъан джуртну сыйын мийик кёрмей эсенг,
Учузлукъду, джангызлыкъды юлюшюнг.

ЛЕНИН

Айланмагъанд тауларында Кавказы,
Къобан суу бла къандырмагъанд сусабын.
Кёрюр кибик болмагъанды заманы
Таулу юйюрню къонакъ суйген арбазын.

Алай а ол таулу халкъны кёлюнде
Толу билгенд инджиулерин, иннетин.
Туугъан къарнаш, ата болуб хар кимге,
Эшитгенди хар джюрекни тебгенин.

Сезгенди ол келлик кюнню хурметин,
Урунганнга теджегенди насыбны.

Сыйлы кѳолу Кѳарачайны белгисин
Сызыб кѳошханд уллу юйюрге халкѳымы.

Таулу халкѳны иннет кючюн, сыфатын
Джарытады сыйлы атагѳа суймеклик.
Хар адамны насыбыны чырагѳын
Джандырады ол иннетге кертилик.

* * *

Асыл кѳууанч, огѳурлу нюр тебрене
Кѳк хауада, кѳксюл тауда, чегетде, —
Джашау кѳудрет, мамыр белги хар неде,
Ичги сѳзюм, сен буюкѳма джюреке, —

Тюлме, тюлме мен тыш адам джеримде.

Джеталмайын, джолда кѳалсам кечгиде,
Кѳайсы эшик да ачылыкѳды кенгине,
Юй бийчеси джасарыкѳды тепсисин,
Юй иеси ѳтдюрлюкдю тѳрюне, —

Джокѳду, джокѳду кѳуу джангызлыкѳ джеримде.

Иш этгеннге тюбеб кѳалыб, алгѳышлай,
Салам берсем: «Алан, болсун иш кѳолай!»
Иш этген да иш кѳояды олсагѳат,
Татлы ышара: «Иш да болду ма былай!»

Кимча, мен да сыйлы адамма джеримде!

«Не бла келдинг бу кюнюнго чегине,
Насыб бла аранг къалай?» — делинсе,
Джерге къарар чурумум джокъ ёкюнуб:
Халкъ къудретни мен бир чыгы джеримде.

* * *

Алтын окъадан оюула сала
Бир зибил къолла эртденнги кёкге,
Ёрлеб келеди таракъбаш таугъа
Джибекчач кюн да, джибегин тёге.

Джуртум уянды бу рахат кюннге,
Хар джюрекде да — огъурлу сагъыш.
Огъурлу адам! Рахат эртденнге
Эт, унутма да, аналыкъ алгъыш!

* * *

Ашхам кёзюуде элни даууру...
Къалай татлыды аны макъамы.
Бу рахат шумну буза тауушу,
Къобан джырлайды джарыкъ-тунакы.

Шошлукъ тынгыны бёле, аязчыкъ
Арбаз хапарны орамгъа себед.

Сабий тауушла чыгъалла джарыкъ,
Джырлагъан ауаз бѣлюне келед.

Кенг ачылыбла эшик-терезе,
Кечеге джарыкъ чомарт тѣгюлед.
Ашхылыкъ сезе озгъан кюнде, джер
Татлы джукъугъа кесин дженгдиред.

Ашхам кѣзюуде элни даууру
Рахатлыкъ джырды, — сюеме аны.
Окъ-тоб тауушла бѣлмей бушуулу,
Къалай татлыды, сейирд макъамы.

БАЙЛЫГЪЫМ

Гара суулу кѣк ёзенде, ранлада
Чарсха чабыб ойнайдыла кийикле.
Къанат кючню сынайдыла башлада
Джити кѣзлю илячинле мийикде.

Джарыкъ тангла адам къолну кючюне
Сюйюнелле, аулай келиб тауланы.
Ашхы мурат нюрюн бере кючюне, —
Алай джашайд энд туудугъу нартланы.

Халал шохлукъ, керти тенглик — джуртумда,
Чомарт джюрск — ариулугъу халкъымы.
Аладыла джарыкъ берген назмума,
Аладыла джюрегими байлыгъы.

ЗАМАНДАН ТИЛЕРИМ

Ана кѳолланы татлы джылыуун
Сабийлерине сен, шо, кѳызгѳанма,
Кѳеккѳз тангланы рахат тылпыуун
Бизге кѳбсюнюб, дертли джутланма.

Кѳеде эштилген — кѳуш кѳанат таууш,
Джерге джаууучу — кѳар, джангур болсун,
Джюрекде толгѳан — огѳурлу джырла,
Кѳз кѳзде кѳрген — сѳймеклик болсун...

САРЫТЮЗ БАШЫНДА

Джарыкѳ ауазлы таза шоркѳачыкѳ
Кѳулакѳ ичинде чабады эрке.
Оюмсуз, камсык, джырлай джортханы
Сабий кюнлени салады эсге...

Сабийлигиме кѳонакѳгѳа кетиб...
Джалан аякѳлай ѳрледим сыртва,
Аса кѳобандан джюзгенлей ѳтюб,
Мамукѳ сабанда ишледим уста.

Кѳозу сѳрююню кѳошха ышырыб,
Бусхул сумка бла школгѳа чабдым.
Кѳазах тюзледе кѳачхачла джыйыб,
«Кѳамажай» джырлай, бюгюннге кѳайтдым...

Джарыкъ ауазлы таза шоркъачыкъ,
Аллыма чабыб, джююлдейд эрке.
Бир сау ёмюрню кетиб тургъанча,
Ашыгъыш эниб тебрeдим элге.

КЪАРАКЕТЛАНЫ ИССАГЪА

Сый берирге юрeтeнг тюзлюкге,
Сыйлы атынг джюрек тёрде турады.
Ал отчукъну джандыргъанeнг сен бизге,
Аннaн бизге джылыу, хурмет, урады.

Энд ол отха кёбле отун аталла,
Ким да къолдан келгенича тырмаша.
Отунгу уа шынкъарт этиб баралла,
Ёрлю джолда къаджыкъмай кюч сынаша.

Учундура, джол тюзете, кенгеше,
Сыфатынг да биргебизге джашайды.
Сый-хурметни кюренине бёлене,
Заманланы мийигинден къарайды.

М. Ю. ЛЕРМОНТОВХА

Сени этди джашау Кавказны джашы,
Мындан узакъда табса да ана.
Туугъан джуртунгуча сюйдюнг тауланы,
Джюрек ышыкълыкъ излей алада.

Мурдар узакъдан тартса да смпал,
Кавказ топракъгъа тѣгюлгенд къанынг.
Джыламукъ тѣге, тауланы тауу
Джашил этек бла сюртгенди аны.

Аяусуз, хыны сюрсе да джазыу
Джолунга джелни, боранны-ташны,
Замансыз батхан болсанг да джулдуз,
Болгъанлай къалдынг Кавказы джашы.

Шохлукъ, тенглик да энд келгенд бери,
Ауаз эркинди — насыбны башы.
Назму дуньяны сенлей деулери
Эркин джерлейле Музаны атын.

Джюрек къанынгы сакълайды сени
Кесинг бек суйген Кавказы ташы.
Ийнакълай сени, хар тизгининги
Азбар окъуйду тауланы джашы.

ОРУСЛАНЫ МАХАМЕТГЕ

Кѣксюлэтек татлы тангы джайгъыны
Джылы къол бла ийнакъласа чачымы,
Олсагъатдан сен тюшесс эсима,
Арабызды нек джокъса деб эзиле.

Шимал кѣкню кѣкюрегин джулдузла
Джасасала, джерге кѣк нюр къуюла,

Олсагъатдан сен тюшесе эсима,
Ичлеринде нек джокъса деб ёкюне.

Джетген кюнде «Къурч кылыч» бла сюелинге,
Туугъан джуртну джаудан сакълай, джан бердинг,
Хар къууанчда сен тюшесе эсима,
Алгъыш аякъ алмайса деб эзиле.

Бир-бирледе, ауур тийиб, арысам.
Олсагъатдан сен тюшесе эсима:
Къарыусузлукъ этгениме тартына,
Бел тюзетиб, кюч табама кесимде.

НАУРУЗ

Байрамукъланы Наурузгъа.

Кёк титиреед, джер джарылаед
Науруз, сен суугъа кетген кюн.
Ызынгдан акъгъан ачы джыламукъ
Кюйдюрдю джерни къырдышын.

Онглугъа — тенг энг, онгсузгъа джакъ энг,
Сен асланджюрек илячин,
Аджал кьолундан тенгинги алыб,
Ой, джигит Науруз, джан бердинг.

Джазгъыда чакъгъан джашил терекни
Чапрагъы акъды замансыз.
Джашаугъа тансыкъ джарыкъ кёзлени
Джабдынг, ой, Къобан аяусуз.

Джарыкъ джанганлай, джукъланыб къалды
Наурузну насыб чырагъы.
Халал уланны нек джауу болду
Кийик толкъунну къучагъы!

Этген ишине ачы ёкюне,
Анангдан Къобан уялад.
Сен адамлыкъгъа сыйлы эсгертме
Салыб кетгенсе дуньяда.

Науруз, Науруз деб тараладыла
Теберди ёзенде къаяла.
Атынгы, Науруз, джырлаб туралла
Тансыкълаб къобан джагъала.

ДЖИГИТ КЪЫЗГЪА

Социалист Уруннуну Джигити
XXV съездни делегаты
Байрамкъулланы Зухрагъа

Джигер, чемер... эшитилселе
Быллай сёзле, сен тюшесе эсибизге:
Къол джылыуунг берекетли
Этиб турад хантыбызны тепсибизде.

Сени джылы суююмюнгден
Хар юйге да юлюш келед сют бла бирге.
Джашаугъа уллу суймеклигинг —
Къууанч ойнай, кюле тургъан кёзлерингде.

Сен саугъан сют, бирге къуйсанг,
Шоркъа-шоркъа бёркер эди къобан болуб.
Сенлей къызла болгъанындан
Артыкъ да бек джашнайд джуртум, даулет къонуб.

Халкъ сыпасын-бюсюреуюн
Джулдуз этиб такъгъанд сени кёкюрегинге,
Джарытсын деб джолун, ишин
Джигит къызы, джол кёргюзген тенглерине.

Кенг, джарыкъ джол сени аллынгда,
Халкъны оноугъа суюуб ийген келечиси!
Насыблы бол, джашаулу бол,
Толгъанын кёр муратынгы, тилегинги!

УСТАЗЫМА

Джазама Сизге мен, биягъынлай,
Алгъынладача, къоркъа, тартына,
(Манга, алгъынча, турасыз алай),
Сиз тюл, джашау къол салса да «багъа»,

Сиз къатымдача кёрюнед алай,
Кенгешир ючюн келеме сизге.
Кёб сорур затым, ишим бард, — къарай,
Джууаб излейме кёзлеригизде.

Сизни джюрекден кетермейд заман,
Ышаргъаныгъызы кёргюзе кёзге,
Чач агъарса да, алгъынча тамам,
Хар хапарымы джасайма сизге.

Мен башхалагъа айтама сизни,
Бизни юрете, айтханыгъызыны:
«Адам сыйы бла кеси кесини
Орнуи туталса, олду насыблы!..»

Мен билиб, насыб — кенг тюндю менден,
Билеме, — сизню кючюгюздю ол.
Устаз ачады кимни да кёзюн,
Къайры элтсе да артда джазыу, джол.

Сизни эсгере, мен эс табама,
Ургъан кёзюуде бушууну джели.
Ичги сёзюмю энчи айтама,
Эште тургъанча сиз анда мени.

Ким билед, эшта, эште болуреуз, —
Барсам, кёзюме къарайсыз джити.
Устаз — анангдан башха туююлдю, —
Узакъдан эштед аны джюреги.

Адамны суйсенг, къанмайды кёлюнг,
Не къадар ушакъ этгенлигинге.
Тансыкъ болама мен сёлеширге,
Хаманча, къараб кёзлеригизге.

Алай а кёбдю сохтагъыз сизни,
Мен да аланы, джюзлени, бири.
Бу къысха хатым сизге билдирсин
Мен айтмазлыкъны кёлюмде мени.

БИЗДЕЛЛЕ ШАРТЛАРЫ

Чалкъыдан эндинг. Чалкъынг бойнунгда, —
Эртде адетча. Келдинг ашхамда.
Неге эсе да эте мурукку,
Кесек сюелдинг, тохтаб арбазда,

Ачылыб эди терезе кенгнге,
Джарыгъын чыракъ себди бетинге.
Нарт таурухладан келиб, Ёрюзмек
Сюелгенди деб, келди кёлюме.

Дебет этгенча кёрюндю чалкъынг,
Сатанай бериб — кючюнг, базымынг.
Сора тюбеди кёзюме кёзюнг, —
«Сен — Сатанайым», — деди къарамынг.

Кертиди, бизни хар къайсыбызда
Аламат кёб шарт бард Сатанайдан,
Болгъаны киби х хар бир таулуда
Нарт Ёрюзмекни онглулугъундан.

Бергенд джашаугъа нартланы халкъым,
Джюрек хазнасын теджеб алагъа.
Биз ол шартланы нюрюн, асылын
Сыйлаб, сакълайбыз, бере джашлагъа.

АДАМДЫ ОНГЛУ

О кёк мийиклик, чек къайда сизде?
Ангы джетмезчад сизде мийиклик.

Сизге джетишген бармыды ёзге?
— Хо, бизден мийик — джюрекде тюзлюк!

О джер кёкюрек, сендеди байлыкъ,
Хар джаны баргъа ышыкъ, аш, орун.
Сенича сыйлы бармыды бир джукъ?
— Хо, менден сыйлыд адамда огъур!

О кюн таякъла, джашау сизденди,
Ёсюу болдургъан чомарт джылылыкъ.
Сизден сейир зат бармыды, неди?
— Джюрек суймеклик — олд бизден джарыкъ!

О тау тутушла, сизде — уллулукъ,
Тюгенмеучюлюк, къарыу бла ийнам.
Сизге джетишген бармыды бир джукъ?
— Хо, бизден онглу — кесиди адам!

* * *

Орам башында чыгъад «Орайда», —
Къайсы насыбы келтирди келин?
Джыйын, оюн, той болур алайда,
Джууукъну-тегги ойнатыб кёлюн.

Эт-джен, хоншу да тепсей болурла,
Джарыкъ тартыугъа харс ура бирге,
Алгъыш аякъла кёче къоллада,
Къарт — ышарыла, амма — тириле.

Къалай уллуду насыбны сыйы! —
Къууанад анга юй, эл да бютеу.
Мени алгъышым :бюгюнню къачын
Кёре билсинле келин бла кюеу!

ТЕНГИЗ ДЖАГЪАДА ТАНГ

Сууукъсурай, артха тарта, тартына,
Къубулчакъ танг боз къанатын кереди.
Татлы уюгъан джукъусундан айыра,
Джер бауурну къара абасын тешеди.

Сюйген къолну джылыуундан джюрекде
Къыл къалтырау тёгюлгенча санынга,
Аз дирилдеу кёрпе тёшейд тенгизде,
Суу теренлик татлы сынгсыйд разыдан.

Ариу тангла, татлы тангла, рахатла,—
Бир сейирди келиулери джагъагъа!
Кёб кёрсенг да, кюсеб туруб кёргенчад, —
Кёз юренчек болалмайды алагъа.

ТОЙ БАРАДЫ

Чагъыб тургъан гонка тала —
Джаш юйюрню арбазы:

Омакъ кызла, джарыкъ джашла,
Тамаданы ауазы...

Той барады. Джангы уланны
Тепсейдиле сыйына,
Джаш юйюрню кенг арбазы
Тарлыкъ эте джыйыннга.

Тау тепсеуге бара тургъан
Таулу къ изны джаулугъу
Къалтыратад акъ къанатын
Имбашында таулуну.

Унутханла джаш адамла
Ал чурумун къууанчны,
Учундурад кенг арбазда
Джазыу джелни къучагъы.

Ненча джазыу, ненча джора
Башландыла бюгюкю,
Бир къууанчны бир къууанчда
Тамыр не тереги!..

**ГЮЛ ЧАКЪГЪАНЧА,
ТАТЛЫ ЫШАРСА
САБИЙЧИК**



АНАМА

Къанатланыб, кѣуш балала уяны
Кѣюуб, учуб чачылгѣанча тышына,
Болгѣанбыз да, анам, табмай бир тынгы,
Кѣайгѣы этесе джашларынга-кѣызынга,

Тауда, тюзде джортсала да, кѣобанла
Бары кѣайтыб кѣуюлгѣанча тенгизге,
Кѣалайлада айлансакъ да джоллада,
Кѣайтыучанбыз барыбыз да кесинге.

Ким биледи, джетебизми кѣлюнге,
Кѣартлыкъ чекмей, кѣартны халын билген —
джокъ,

Езге сени эсен кѣрсек тѣрюнге,
Сан да — дженгил, ангы — ачыкъ, кѣл да токъ.

Арыгѣан да, алджагѣан да ачылыб,
Биз дагѣыда кетиученбиз чачылыб.
Сен кѣаласа, бирем-бирем ашырыб.
Барыбызгѣа бирер тюрю кѣайгѣырыб.

Алгѣыш эте, тилек тилей хар кимге.
Ашыраса, джарыкъ болуб кѣрюне,
Мыдахлыгѣынг джазылса да бетинге,
Кетесиз деб тыхсымайса ѣмюрде.

Кеч, билебиз ауурлугъун джюгюнгю,
(Айыб этме, энд кесибиз — ата, ана)
Алай болур ана джанны юлюшю:
Ашыргъан бла сакълаб тургъан, къайгъыра.

Анам, сени рахат болсун къартлыгъынг,
Этме къайгъы, рахат олтур, тынгылы:
Айыб алгъан биринде джокъ алтынгы,
Джашатады барын къолну къыйыны.

Джашауунда кёбню чекген джюрегинг
Туугъанынга, туудугъунга къууана,
Заман нюрюн сёнгдюрмеген кёзлеринг
Кёб джылланы джарыкъ кёрюб турсунла!

ЕЛЮМСЮЗДЮ АНА

Къач къанатларын джайгъанды эркин
Къолан чапракъла агъалла учуб.
Къайгъылы джелчик аланы джертин
Къуууб ойнайды, чагъыб, суууруб.

Къазакъ юргени туюнде шиндик,
Къарт амма келиб анга олтурду.
Къолан болгъанын эслеб юрегени,
Къарт кибик кёрюб, джаны ауруду.

Бошнагъа мыдах болады амма:
Бой салыб къоймайд джашау къартлыкъгъа.

Бойсунса да, таб, адет аламда:
Береди къарыу къартлыкъ джашлыкъгъа.

Джазы терекни, хо, энтда къайтыр,
Джангы чапракъла аны бёлерле.
Джашлыкъ — чанракълыд, джаз келиб турур,
Джылла ызындан жылла ётерле.

Амманы джазы, джайы да—артда,
Акъгъан чапракъла анга къайтмазла.
Алай а ана... Ёлюмсюздю Ана!
Аны джазлары — туудукъларында!

САБИЙ САБИЙДИ КЪАЙДА ДА...

Бек кёб тюрлюдю сыфаты джерни,
Энчи атлыды хар бир кесеги:
Ненча тюрлюлле къралла, тилле,—
Гитче тюлд джерни узуну-кенги.

Ким да салады джоругъун кесн, —
Хар къралда джорукъ, адет да энчи,
Алай а сабийд къайда да сабий,
Сабийникилейди сабийни эси.

Неди сабийге тиклик, мизамла!
Къууанч, бушуу да бирчад алада.
Сабийге керек — кёкню тазасы,
Сабий къууанчла, гырджын бла ана.

Сабий къайда да сейирди, нюрлю,
Кесин кьорургъа джокъду къарыуу.
Кёкюрек излейд ол къабланыргъа,
Баш ышыкълыгъы — ананы баууру.

Къайсы къралны басса да джерин,
Ана кёкюрек солусун эркин,
Къайсы тилде да джырласын белляу, —
Къолу сабийни рахат тебретсин!

САБИЙ ДЖУКЪЛАЙД

Рашидге

Сабий джукълайд, кенгиге джайыб къолларын,
Ышаргъаны джарытады бетчигин.
Татлы зауукъ ийнакълайды сыфатын:
Атда чабыб кёре болур кесчигин.

Тынч джукъласын. Тюн узакъ тюлд тюшюнден.
Туу дюлдюрге джюген салыр да джерлер.
Дюлдюр — Мурат, къанатларын кериб кенг,
Урунуу бла излем джолну тик ёрлер.

Къолчукъларын эркин джайыб, сабийчик,
Ышаргъанлай, татлы джукълайд. Балагъа
Орундукъчукъ гитчечикди, гитчечик,
Ёзге андан джол башланад аламгъа.

ТЕНГИЗ БЛА ТИШИРЫУ

Майна, энтда олтурады джагъада
Ол тиширыу, биягъынлай, алгъынча.
Бютеу эси толкъунлада, алагъа
Эркинликсиз джаиы кириб къалгъанча.

Халкъдан артыкъ не кёреди тенгизде,
Къаш-баш тую, дау айтханча, тебине?
Элден артыкъ не эштеди, эзиле,
Джыйырыла, от джетгенча этине.

Быр-бирине келишмеген сезимле
Нек талайла шатык джанны хатерсиз?
— О мугур джан, кюн ашырмай эзиле,
Джанласанг а, сен — къарыусуз, ол — тюбсюз!

— Ах,
Аяусуз сёз айтылмасын оюмсуз!
Тансыкълайма ахыр джолун джашымы,—
Арт тылпыуун сакълайд аны бу тенгиз,
Алай бла сау джашатад джанымы.

Хо, тюбсюздю. Къол джетмезча, теренде —
Арт ургъаны джюрегини баламы.
Хар тебгени аны манга келтире,
Тенгиз багъад джюрегимде джарамы!..

БИРИНЧИ АТЛАМ

Къууанч берди дуниягъа
Эки кере сейир улан:

Ол джашаугъа келди аллында,
Энди этди биринчи атлам.

Татлы ышара, «ання» деди,
Аз тентиреб ана таба,
Джашаугъа джут кёзчюклери —
Джуддузчукъла — джилтин ата.

«Анния!» Ньюрю, хурметли сёз,
Джилтинледен тизилгенча,
Ана кёлча, чомарт, кенг сёз,
Сюймекликден эшилгенча.

Ауазы бла сабийчикни
Инджиледен согъулгъанча,
Уланчыкъны джюрекчиги
Сейирликден болдургъанча.

Джангыз сёзю сабийчикни,
Джукъ гыймагъан ауазчыгъы,
Узакъ ётюб, ёмюрлени
Теренинде ызын сызды.

Бу сыйлы сёз, аны кючю
Ньюрю, къууаты, сый-хурмети
Хар затындан дуняны
Адам улун мийик этди.

Сабий кёзню къарамында
Дюн-дунияда бютеу хар не

Джан-тин кириб, тюрлендиле,
Адам кючге бой бердиле...

Ма ол, Адам, башы, аллы
Ашхылыкъны, этиллики,
Андан төред акъыл, ангы,
Олд иеси ёмюрлюкню.

Ма ол, Адам, — кюнлеринге
Къууанч къошхан бир уланынг,
Ашхылыкъны мийигинде
Джарыкъ джанар бир чырагъынг.

Къууан, къууан, Джер, сен анга,
Адамынгды ариулугъунг!
Чакъ, къууан, Джер! Ол джашаса,
Мутхуз болмаз, бил, бауурунг.

Махтау сал, Джер: аязында
Кёк къолунгу — ненг, джагъынг,
Тёлю тёлюню алмашдыргъан
Джол сынджырда бир тогъайынг.

Улан кеси алам бла
Аякъ юсде, ма, тюбешди.
Кюн таякълы хауа джута,
Ал хорламдан кючюн сезди.

Келир заман башчыгъындан
Къанаты бла къагъыб ётдю,

Джашау, кьолун кьаты кьыса,
Атламына алгъыш этди.

Аз эсе да кьарыу анда,
Тюклендиле кьанатчыкьла.
Ал атламны кьууанчындан
Кюч алдыла аякчыкьла.

Бири бирин алгъышлалла
Эки ана: Джер бла Ана.
Бир-бири бла танышханла
Экеудюле: кёк бла бала.

Бусагъатда, назик улан,
Ал атлам бла джол башладынг.
Ангыладынг керти адам
Аякь юсе атлагъанын.

КЮН БЛА АНА

Джабалакьла, шош тепсеуде бурула,
Боз кенгликде оюу ызла сызалла.
Юй аллында джалан кьозла, кьубула,
Бутакъларын кьар кьурмачха созалла.

Тансыкь ана кьарагъанча арбаздан,
Келиб бёлмей сабийни ойнауун,
Кюн, кёрюнмей, кьайда эсе да джашыртын
Шош бюркеди боз джарыгъын, джылыуун.

КЕРТИ КЕРЕКДИ КЪАНАТ ДЖЮРЕКТЕ



КЕРТИ КЕРЕКДИ КЪАНАТ ДЖЮРЕКГЕ

Берилед, дейле, къанат санлагъа
Сюйген джерине барыргъа кёкде.
Неге керекди учуу къаргъагъа:
Пазлеб табады чирикни джерде.

Неге тартады гылын къуш кёкге?
Къарангы дорбун аны сюйгенид.
Башхасы бармыд анга джюрюрге
Учуб, джортуб да, не уа сюркелиб?

Шинаналмайма, айтыу учхарад,
Учуу — туююлдю джюрютюу санны.
Чексиз мийикге учаргъа болад,
Учурса талпыу, адамлыкъ, ангы.

Къанат — джарыкъгъа джууукъ барыргъа
Берилген сейир бир затды бизге.
Керек эсе да, ким билед, саннга,
Керти керекди къанат джюрекге.

ЧИЧЕКЛЕ

«Бетинге къыс, тылпыуунг бла джылыта»,—
Деб сабийчик узатханча къолчугъун,
Тереземден къаратады, тартына,
Балий терек джаз башында булчугъун.

Чыгъар кюнча, толуб тургъан бир чичек
Бармакъларым тиер-тиймез ачылды.
Джанкъылычны ууакъ туураб, ичине
Ким къуйгъанын ким билалсын бу затны!

Емюрлюкню, учунууну шартларын
Назик затха бергендиле ышаныб.
Меннге таша бир онглулукъ башламын
Бу чичекден алгъанчады ышарыб.

Ол таша кюч ариулукъну ышанын
Джашнатады джарты ачылгъан чичекде.
Нюр гулмакчыкъ, кюнню джута, ушашчыкъ
Гаккы ичинден чыгъыб келген джюджекге.

Назикликде — къатылыкъны къарыуу,
Сескекликде — ётгюрлюкию базымы,
Джаисызлыкъда — джюрюшлюию барыуу,
Хар сызында — чемерликни таблыгъы.

Сейир кючле татлы тебиб джюрекде,
Алды мени халал зауукъ тузакъгъа.
Аязымда дирилдейле чичекле,
Бал чибинле басынгаича бутакъгъа.

Чурум болду кѣб оюмгъа бутакъчыкъ,
Джангы джашау тебиб келген чичекле.
Джашау сырны гѣзениди хар затчыкъ,—
Бар болууну уллу сыйы юсюнде.

Чичек къайда, не булчукъда толса да,
Бир джашауну ал башламыд, — билеме.
Арт сыфаты алкъын таша болса да,
Чичек эсе, сый береме, сюеме.

ДЖАЗНЫ БЕРДИГИЗ

Кѣк кѣгюрчюнле, чомарт кѣллюле,
Мени юй башыма, хоншулугъума
Юйюрсюнюб, сиз талгъан тиниме
Джаз келтирдигиз — мурулдауугъузда.

Къыш узаяды, кючден уяна,
Кечмеклик тилей сууукълугъуна.
Джаз ийнакълайды, сабий къоллача,
Джырын эштеме — мурулдауугъузда.

Джут сингиреди джылы тылпыуну,
Ууакъ дирилдей, джер кѣкюрегине,
Булут тѣкгенча чомарт жангурну,
Джашил джибегин тѣгерге кюннге...

Ингил чичекле джашыртын уртлай,
Терек ѳзекде бѣркеди мылы.

Тебсеген кыызча, тауушеуз джыртай,
Уянган джюрек тебеди татлы.

Насыбны сыйлай, сакълай да билген,—
Кёк кёгюрчюнле, аллайласыз сиз.
Джангыргъан джерни татлы тишлеуюн
Сакъ джюрегиме сала келдигиз.

Къайсы сёзюм да джетмейди, кемди,
Разылыгъымы айгыргъа сизге.
Мени юй башымдан кетмегиз энди,
Джазны чакъгъанын кёрейик бирге.

* * *

Джангур джууад джайгъы кюнню исилигин,
Зауукъ солуй, джер тутады бетин анга.
Мен кенгине кергенме да тереземи,
Хауа шоркъа саркъыб барад санларыма.

Чёрчек къууанч джарытханды бютеу мени,
Бир бушуу да чекмегенча ёмюрюмде,
Озгъан чакъдан татлы тенгле къайтыб бери,
Олтургъанча мени юйюмю тюз тёрюнде.

Заман, заман!.. Кюрешесе кетерирге,—
Джашлыкъ, шохлукъ, талпыу, мурат —
барын бирге.
Унутууну мутхуз ауун сюрюб кенгиге,
Ачды джангур бир джангы кюч джюрегимде.

Учунуу кюч!.. Сенсе насыб!.. Энд отунгу
Джукълатмазма боранымда, джангурумда.
Таякъ джангур, ангылатдынг манга толу
Кючню берген кюч болгъанын джангурунда!..



Джулдузгъа къараб сукъланыр ючюн,
Аны нюрюне къууаныр ючюн,
Баш кёлтюрюрге керекди ёрге.
Джулдузлу болуб чакъгъаны ючюн,
Нюр кёкюрегин ачханы ючюн,
Алгъыш этерге керекди кёкге.

Джашаугъа джылыу бергени ючюн,
Джерге джангурун себгени ючюн,
Хурмет этелле адамла кёкге.
Кёкню кёклюгю сакъланыр ючюн,
Кюрешде тюзлюк джакъланыр ючюн,
Урунадыла Адамла джерде.

КЪОЛАН КЮЗ

Къолан къарамла, къууалакъ ойнай,
Бир-бирин оза, чабалла узакъ.
Къолан дарийден чепкенле къаблай,
Тойчу къызлача, терекле омакъ.

Окъя тигиуде окъя зырзырча, —
Чапракъяла, агъя, сынгсыйла ууакъ.
Ёсенден ёсед тюрленну къяугъя:
Къыш джыйы кюзге къяурады тузакъ.

Батар джерине кесин дженгдире,
Сууута барад кюн таякъярын,
Ызын къялдырыб кёлюн кенгдире,
Озгъан джолуна бюркед багъярын.

Къолан кёзюуню чууагъян джууа,
Заман кюнлени гузаба сюред.
Къачхы тырмыны кёол хатын буза.
Джаз тылпыу къягъяб, тарайды джюрек.

ТАУЛАРЫБЫЗ

Мийик чынгаб, ёхтем сынлы,
Уюб къялгъан туу толкъунну
Джалкъясына тауларыбыз ушайдыла.
Ала кёкге дагъяидыла,
Сыйлы кёрюб, булут сафла
Кенгешлерин тау башлада къяурайдыла.

Кюн, эртденде чыгъар-чыкъмаз,
Джукъусурай, кирпич къягъя,
Джылы, джибек кирпичлерин таугъя тёгед.
Джолун бошаб эниб бара,

Дуниягъа «хошбол» айта,
Джыламсыраб, кенг къучагъын таугъа керед.

Тынгысы джокъ джюрюк джелле,
Бир-бирине къарыу бере,
Тёппеледен башлайдыла чабханларын.
Кёкню кёрген мийик башла
Тау къушлагъа зауукъдула, —
Къуш мийикде къатдырады къанатларын,

КЕЧЕГИ ЭТЮД

Сескеклиди шош кечеде
Къымсыз тынгы къач кёзюуде.
Джукъусурай боз кенгликде,
Аз сынгыйла тал тизиуле.

Ёрлей барад чохбаш Илкер,
Кёк тенгизде сабыр джюзе.
Ай сюркелед мынчакъ кёкде,
Талгъан белин тогъай бюге.

Булут бускак мутхуз тюзде
Тёбен саркъад, джолун сюрте.
Джел солуйду терек тюбде,
Анда-санда ууакъ юрке.

Къарангылыкъ — мутхуз къучакъ, —
Тар кёргюзед кенг аламны.

Замансызлай джукъу къораб,
Кюсетеди танг аланы.

Чапракъ агъа джел юркгенде,
Ахсыналла тал тизиуле.
Сескеклиди шош кечеде
Къымсыз тынгы къач кёзюуде.

КЪЫЗ БЛА ТЕНГИЗ

Тенгиз бетде тепсейдиле камсыкланыб,
Чынгай, джашнай, кюн тепшекни тамчылары,
Зауукъ халгъа кесин бере, чынгайд къызчыкъ
Къайнай тургъан къучагъына толкъунланы.

Суу таракъла тарайдыла къызны чачын.
Эшмелери эниклейле сууда башын.
Къыз джюзгеннге ушамайды сууну ичинде,
Сюргенчады тутдурмагъан бир муратын.

Джюзеди къыз, тенгиз бетде таурух согъа,
Акъ джибек бла кёк дарийде оюу сала.
Ёрге чынгаб окъа бюркюб, суугъа сингиб,
Ташаяды теренликде, — дельфин бала!

Къум джагъада къымсыз болад, сыртын бере
Къабхын излей мыллык атхан толкъун тилге
Аязында эркелете суу бурхуну,
Зибил къызча, сууу саркъа, зауукъ эте...

Толкѳунланы ангыладым анга кѳараб:
Тебиулери — чакѳырыуду тенгиз таба.
Айхай, кѳайда аллай бирлик, бир тиллилик
Тенгиз бла, аллай «чабакѳ» болмагѳаннга?!

Кѳызчыкѳны уа санларында — кѳызыл суу тюл,
Бу тенгизни бир кесеге эмда кючу.
Нек сюеме мен джюрекни учуучусун,
Джюз кереге сейирликди андан джюзюу!

КѳЫШНЫ ОЮУЛУ ТАНЫ

Табигѳатны чемер кѳолун махтарча,
Оюулу танг, ма, бююн да атханды.
Бир бояуну минг тюрлюсюн табханча,
Ол хар затха акѳ бояуун джакѳгѳанды.

Тереклени джаланлыгѳын огѳурамай,
Бутакѳлагѳа кюмюш чалыу тикгенди.
Терезеде бир мияла бош кѳалмай,
Акѳ джашнатыб чапракѳ оюу тизгенди.

«Хар кѳзюуде, хар затда — бир магѳана.
Усталыкѳны баш юлгюсюн бергенчад,
«Хар кѳзюуде, хар загда бир магѳана,
Ариулукѳну кѳр, эте бил», — дегенчад.

* * *

Юзюлюб акъды бир джулдуз кёкден:
Учхара джери болуред кёкню.
Ол эркин джулдуз учду да тёбен,
Кече шошлукъгъа сингди да кетди.

Сёдегей сокъмакъ сызса да джулдуз,
Ызын олсагъат джукълатды кече:
Тёбен тюшген зат — къачан да учуз,
Джулдуз джулдузду — туралса кёкде.

* * *

Адам джашаугъа джыллары бла тюл,
Огъур ишле бла кесилед ёлче.
Бир къауум джылы озса да ызсыз,
Бир минутлары — тенгд ёмюрлеге.

Ол минутланы уллулукъларын
Джюрекде сакълар болса къарыуунг.
Къуймасын аууз тарыгъыуларын,
Насыб юлюшсюз тюлдю джазыуунг.

* * *

Мууал сылджыраб бармакъла тёбен,
Къобуз сокъгъанын къобузчу къойду.
Ойнауну къоюб тиекле бирден,
Сууукъ къуу-шуулукъ — орнуна тойну...

Бармакъла арыб, тартыу юзюлдю,
Тартыу тохтады — харс да кесилди.
Харссыз а къайда тойгъа керилиу!
Той бѣлюндю да... джарыкълыкъ кетди.

Алай а майна... къобузну алыб,
Бир башха къызгъа аны бердиле.
Башха бармакъла... тиекле басыб,
Тартыу, тебсеу да харсха келдиле...

Джангыдан джанды къууанч, джарыкълыкъ.
Сейирлик ышан барды къобузда.
Сукъландым: анга джокъду башхалыкъ —
Ким да сокъ аны! Харсчы табылад!

Айхай, джюрек да ма алай болса!
Бушуу, инджиу да болмазед анда.
Алай а... ким да согъуб баралса,
Ашхы сезимле къонмазед анга.

ПОЭТНИ КЪАЙГЪЫЛАРЫ

Къарлы эртден... кюмюш кебек хауада,
Джим-джим джашнай, къозуйду ол кѣзюнгю.
Эртден шошлукъ туудургъанча, къаугъала
Джюрек къылны къозгъайдыла тѣзюмлю.

Бир къауумгъа келтирсе да эртденни
Къайгъырыула, тынгысызлыкъ, сезимле,

Эртден-ингир айырмайла поэтни
Оюмлары, джюрегинде тебиуле.

Гузабалаб джёбелетед къаламын,
Бир джазгъаны, бир сызгъаны таныла.
Оюм къачыб кетгенмиди ташатын,
Неуа тизгин сыйынмаймыд орнуна?

Ким биледи, ачмаймыды джарсыуун,
Акъ къагъытха ышанмаймыд джюреги,
Неуа аны ич джарасын, къызыуун
Ачар къарыу табмаймылла сёзлери?

Къарлы ингир... кюмюш кебек хауада, —
Къайгъы, сагъыш джутолгъалла алада.
Поэтде уа азаймайла дауала,
Тынгы, солуу табсала да башхала.

Поэт джюрек тохтатмайды дауурун —
Заман тюлдю къаугъаларын чачарыкъ.
Назмуланы туууууну ачыуун
Сынгар Музад хорламы бла басарыкъ.

* * *

Тиегинде кыяу болгъан джыз-джыз къобуз,
Къобуз атынгд... джокъланмайса энди тойгъа.
Сени юсюнгде сакъланса да уста къол ыз,
Харс бузаса, энд къобузчу алмайд къолгъа.

Джангы джетген джаш къызчыкъны
къолларында

Джызылдайса: кюрешеди юренирге,
Джангы къобуз хар тюкенни тапхасында, —
Ким излесин тиегинги тюзетирге!

Тюшле кибик, эсингден да узаялла
Уллу тойла, кёб тартыула, джарыкъ харсла.
Кёзбау къызгъа башха къобуз узаталла
Кёзлеринде кюн тепсеген тойчу джашла.

Къутураенг, джан саласнг хар тартыугъа,
Джызылдатад энд сабийни бармакълары.
Сени алыуну санай элле къолла сыйгъа,
Бу юренсе да, — башха къобуз согъарыгъы.

Алай, сени, эски къобуз, бир кёзюуде
Ненча джюрек къабындыргъанд хар тартыуунг!
Бюгюнде да, тынгыласала ёзгелеге,
Ненчауланнга эштиледи сени тауушунг?!

Ким биледи, бюгюнлюкде бу къызланы
Былай сейир сокъгъанлары сенден болур.
Тас болмайын кёллеринде адاملаны,
Тёлюледен тёлюлеге кёчед огъур.

* * *

Чууакълыкъ энди джашил ёзеннге,
Джел, арыб, къачды таша джуртуна.

Бу джангы тылпыу дженгиллик бере,
Ерге джюздюле акъбет булутла.

Кюн багханлыкъгъа, ингир кёзюуде
Джарыгъы джалайд булут къалауну,
Къалыб кетгенча джюрек тёрюнгде
Сюйген джанынгы татлы ауазы.

* * *

Акъ тамгъала агъаралла тырнагъымда, —
Ашыгъама ашхылыкъны джетерине.
Айтыу алайд. Эркин сайлай акъылымда,
Кёб ашхылыкъ, кёб игилик келди эсеме.

Акъ тамгъала, тура туруб, болдула думп.
Мен эслерча, джангы дерча, болмады джукъ.
Кёлюм къалмайд тамгъалагъа — ала манга
Татлы умутну сакълау насыб сынатдыла.

КЕЧ, БЕГЕК СУУУМ

Кеч, энтда бёлдюм сени тынгынгы,
Джагъанга келиб, толкъунлу сууум.
Сени сёл къаугъанг, джортууунг, джырынг
Бериученд манга игилик къууум.

Уюб турады чабакъчы, къымсыз,
Тёзюм табдырыб бир татлы умут.
Толкъун сюрюуле, джорта джорукъсуз,
Джубанч табалла, бир-бирин джуууб.

Оюмсуз оюм, джорукъсуз джорукъ,
Асыл джангырыу, муратны къуууу —
Сени юсюнгде... Кесими къоруб
Кесимден, келдим, кеч, бёгек сууум.

Кеч — ийгеними, себеблик излей,
Джюрек къаугъамы джырынга къошуб,
Кеч — табханымы, кючюнгю кюсей,
Сенден болушлукъ, къатынгда болуб.

* * *

Болад алай: къырпакъ бла джабылса да
Бузну бети, къоркъуулуду аны юсюнде,
Бир къауумну, тили балча джагъылса да,
Къара къазан къайнаб турад джюрегинде.

Некди алай? Олтурду эсе бир кюнюнде,
Джолда тюбед, сени отунгу джылыуунда,—
Бир кесегинг барды сени аны «менинде»,
Сени отунгу джарыгъындан—къууумунда.

От — хар кимге да джанады бирча,
Кимни да бирча джылытады от.
Аны джакъгъан да, тюз къол тутхан да
Джылынадыла. Отха еге джокъ.

Отну джарыгъы къалад джукъланыб,
Неда тенг тюшед тегерегине.
Адамда огъур башхамыд отдан,
Отча, огъур да бойсунмайд кебге!

Чомарт юлешсин джылыуун джюрек,
Этмесин энчи кесин кесине.
Ол джылытхан да — ангылаб, эслеб,
Огъурлу болсун тегерегине.

Джашауда бир адет бард мен сюймеген,
Адамгъа хар заманда бушуу берген:
Ызына къайтармазча тас этмесенг,
Затынгы сыйы толу билинмеген.

Джашлыкъны тюз багъасын билсем эдим,
Кёб джылны алай бошха иймез эдим,
Хар кюнде бир асыл иш тындырмайын,
Юйюме ыйлыкъмайын кирмез эдим.

* * *

Ангылайма: мийикликни сюесе,
Ай аферим, махтаулуду излеминг.
Талпыу отну джарыгъында ёрлейсе,
Ёзге мени, тенгим, сенден тилерим:

Ёслеб атла, аягъынгы тюбюнден
Тик джолунгда таш тёнгерёб тюшмесин,
Сени кибик, мурат сюрёб, мийикге
Ызынг бла ёрлегеннге тиймесин...

* * *

Джели баргъа толкъун болуб тебресенг,
Сюре барыб, сени къаблайд къайыкъгъа.
Къайыкъдагъын суугъа быргъаб теблесенг, —
Джел кетеди, сен къаласа айыбха.

Эх, дунияда тюбейдиле «джеллиле»,
Киши къол бла уу себиучю бетсизле.
Ёзге, аладан маджалмылла бирсиле —
«Уф!» дегеннге — «чуф» деб джортхан эссизле?!

* * *

Таб этелле: юйню тышын акъласала,
Санджох сала, этегин къара бояб ачыкъ,—
Кюн ариуда агъаралла къабыргъала,
Джауса, этекге чачырайды батмакъ, балчыкъ.

Кюн ариуда агъаралла къабыргъала,
Къаралалла къара санджох, тамгъалары,
Кюн тюбюнде агъаралла къабыргъала:
Батмакъ, балчыкъ джибермейди санджох ары.

Джюрекде уа джокъду санджох, джокъду этек,
Санджох сызны орун тутар джокъду бир зат.
Сора сыйгъа кюн аманда тамгъа тюшсе,
Кюн ариуда тазаланмайд, агъармайд ат.



Гокка хансныча, бетине къысыб
Ким эркелетед уулу мурсаны?!
Джанлаб озабыз джол алмашдырыб,
Аны уа — дарманд ачы «санлары».

Ууу болгъанны бары да дарман
Болуб бармазы кимге да баям.
Уу, бал да, озса, салады заран,
Бармыд зарансыз, мардадан озсанг?!

Гокка, мурса да — не да орнуна,
Мени гурушхам джокъду алагъа.
Езге, келишсе сый болумуна, —
Юйюрсюнеди тюзлюк алайгъа.

Огъурсуз инсан белин къайыны
Гырын этгенд да — салады сауут.
Джыламукъ кибик, аны мылысы
Тёнгекден анга агдады саркыб.

Джашау мылысын терекни уртай,
Суусаб къандырад эсирик эркин.
Къыркъджыллыкъ терек, ай медет, къуурай,
Анга уртламлыкъ этеди кесин.

Кийик джутлукъгъа табынган джанны
Джулкъаргъа хазыр, хатерсизд къолу.
Къарын излемге бой берсе ангы,
Тартыб тебрейди бедишни джолу.

УЗАЛ ДЖЮГЕННГЕ!

Уллу гитче да тыхсыйды бирден,
Берне-къалын а бекден бек кёбед,
Аякъны-къолну бугъоулаб, теблеб,
Гыбыча, халкъны аяусуз эмед.

Берне-къалынмыд насыбха тамал?
Огъай! Ол ууду! Этед уулугъун.
Азмы джетгенди ол уудан заран,
Халкъ азмы чекди аны бушууун?!

Джангы юйдеги кѣуралса, табу,
Кѣууанч тюмюдю ата-анагъа!
Айхай, адетни эмгек «зауугъу»
Кѣууаныр хыйсаб бермейд алагъа.

Майна, кѣалгъанла таукел атханла
Учузлукъ берген эски хамытны.
Сен, кѣалын ийиб — берне даулайса!
Ол да дуккуллайд юйюр насыбны...

Кѣалай тѣзебиз бедиплик затха:
Намысны теблей бу чирик адет,
Башын кѣлтюрмей, арыгъан ана
Кюбюр хыйсабны кѣайгъысын эте!

Уян, таулу джаш, узал джюгеннге,
Кѣайрыды, кѣргюз, адебни джолу!
Джорукъ салалмаз, ышанма, бизге
Тышдан узалыб биреуню кѣолу.

Заранлы затны, кѣазыб дюккючюн,
Кѣалай тюртмейсе сен джолдан кери?
Кѣалай демейсе: «Анам, кючюнго
Керексиз джойма, тюзет белинги!»

Тирил, таукел кес, джаш, чырмауукъну,
Кѣалгъан, болуша, ызынгдан барсын.
Кѣрсюн насыбын, — джашау зауукълуд, —
Джангы юйдеги чырмаусуз чакъсын.

Сёзчюге, джутха ашау кесилсин,
Адет джолланы кюре батмагъын.
Унку джорукъгъа талатмай кесин,
Джамагъат эркин, джарыкъ джашасын.

«ЭЛЕКЛЕ»

Залимдиле «элекле»
Гаккыда тюк излерге,
Тюбегенни элерге,
Илингенни сюзерге.

Сыйы болса элекни,
Тюбю «тешик» болмазед.
Уну кетиб, кебеги
Аны ичинде къалмазед...

КЮН АМАННЫ КЪАРГЪАСЫ

Къара къаргъа мутхуз «ауаз беред»,
Юй башында тар оджакъда къарыла.
Амма, хариб, анга ырыс этеди,—
Топракъ гыртчыкъ къаргъа таба атылад.

Учду къаргъа, ауур къагъа къанатын,
Хапар эте кюн аманны келирин.
Кетди къаргъа, бети амманы джарыды:
«Малахладан» къоруулады юйюрюн.

Къаргъа оджакъгъа нек кыысылды, тарала?
Джан къоркъуумуд мутхуз этген сакълыгъын?
Сюре болур аны арбазгъа, адамгъа
Джетиб келген кюн аманны хынысы.

Хырха ауаз не зат деди гырылдаб?
Дедимеке: «Къой, кыыстама, джазыкъсын,
Тютюн ийисде — юй джылыудан бир хурттак,
Кыызгъанмагъыз шорбатланы ышыгъын?»

ЮЙ КЪАНАТЛЫЛАНЫ ДЖЫЙЫЛЫУЛАРЫ

(Халкъ айтыуну мотиви бла)

Къанатлыла, кенг арбазда джыйылыб,
Ол — ким, бу — ким, дей келгелле, сюзгелле,
Тамадагъа, — бой салыргъа сыйыныб, —
Тыйыншылыгъа ким саналсын, дегелле.

— Къазны? Ауурд, «урглагъанчад» атламы..
— Бабуш гаккы джыя билмейд, эс сайды..
— Гогуш? Такъылд. Алай а бир палахы —
Кызыл кёрсе, кзуады да башлайды.

— Гугурук а... багушланы кыдырыб..
Тауукъ айтханд: «Бары андан кемдиле.
Бизни киши буюрмаса кычырыб,
Танг келмезин билмеймисиз, телиле!?»

**О КЮН ТАЯКЪЛА,
ДЖАШАУ — СИЗДЕНДИ**





Окъакёз кюн кёз кысады тауларына, —
Кюлгенлерин эниклейди кёзлеринги.

Булбул аз-аз мурулдайды бутагында, —
Ичги сёюн эджиклейди джюрегинги.

Кюн таякъла тепсетелле тюрсюнюнгю,
Джюрегими харс ургъанын элте санга.
Сёз субайлыкъ юркютмесин бу кёзюню,
Джукъ айтмачы бусагъатда чыртда манга.

Быллай кёзюу туудурады таурухланы,
Быллай кюнде кьона болур насыб кьолгъа,
Бир иннет бла бирге этиб эки джанны,
Эки джашау чыгъа болур бирге джолгъа,

Джюрекле уа энчи ушакъны бардырсынла,
Кёзле кёзге тюбесинле ташатынчыкъ.

Адам джашау — кыйын джолду. Джолубузда
Бу кёзюучюк болуб турур бизге ышыкъ.

ИНГИР МАКЪАМЛА

Эриген джулдузла чайпала бетинде,
Къобан суу шыбырдайд джол джырын ингирге.
Кёксюл нюр джылтыраб шош саркъа юсюнде,
Къубулчакъ тал тизгин къарайды сейирге.

Джанынгдан багъалынг узайса кёзюнгден,
Тансыкълаб тургъанча джюрегинг сёзлерин,
Батхан кюн къалдыргъан ингирги джарыкъны
Сакъларгъа кюреше, булджутад джер кесин.

Эринчек тынчылыкъны уята, ташайды,
Хауаны мийикде джырды да, къанатлы.
Мингауаз къыл къобуз сокъгъанча ташадан,
Дуньяны кючледи ингирни макъамы.

Алай а джюрекни согъулмайд бир къылы,—
Джокълайды, сакълайды ол сени джырынгы.
Айт ичги сёзюнгю, айт, джаным,— джырынгда,
Топ-толу болсунла бу сейир макъамла.

КЮН НЕК ЫШАРДЫ БЫЛАЙ СЮЙЮМЛЮ?

Кюн нек ышарды былай суйюмлю?
Уянды болур сабий бешикде.
Джаш тиширыучукъ, теше туюмесин,
Къабланды , болур аны юсюне.

Кюн нек ышарды былай огъурлу?
Тууду болурму маралгъа бала?
Мылы сыртчыгъын джалай очукъну,
Ынгырдай болур къууаныб ана.

Кюн нек ышарды былай суююне?
Чакъды болурму гокка ханс сыртда?
Таулу джаш аны, аяб юзерге,
Ыйнакълай болур, чёгюб къатына.

Кюн ышарылды манга да энчи, —
Талгъа таяндынг, келиб туурама.
Булбул терекден учду да кетди,
Эс бёлдюрюрге суймсей, уяла.

АКЪ ДУУАДАКЪ

Акъ дууадакъ шош кёлчюкню юсюнде
Баш къагъады ай джарыкъны нюрюнде.
Дженгил-дженгил кычырады илгениб:
Тас нёгерин кёре болур тюсюнде.

Юйюр кёллю, джыйын тёллю бу джанны
Ким этгенди юйюрюнсюз, бир, джангыз?!
Эртденинде, танг джулдузча, ташайды,
Боз хауада сыза барыб бир джангы ыз.

Кёк тенгизии тубан чекли тюзюнде
Татлы тюшюн излей болур тюнюнде,
Джангыз ауаз къармай болур хауаны,
Джилтин барча сёнгнген отну кюлюнде.

Ингир сайын шош кёлчюкню кёгюне
Къарайма мен дууадакъны кёрюрге.
Ол къайтмайды... Дууадакъ тюл, бир адам
Джазыу кибик кёрюнеди кёзюме.

* * *

A-re

Ашхы да кёб, насыб да кёб дуньяда.
Сора джулдуз джангыз кере нек джанад?
Назик сезим, джашнай келиб, алданса,
Артда кесин табалмайын нек къалад?..

Джел учургъан кюз чапракъча, ышыкъсыз
Нек болады адам джюрек бир-бирде,
Джангыз къалыб, таша сарнай, шош, сансыз
Нек айланад адам джазыу, джел сюре?

Джарыкъ джулдуз, джана туруб, танг келсе,
Тангнга батыб, терк ташайыб нек кетед,
Суйген джюрек, танг джулдузун тас этсе,
Кеси кесин кёлтюралмай, нек сёнгед?!

Ашхы да кёб, насыб да кёб дунияда,
Сора джулдуз джангыз кере нек джанад?
Назик сезим, джашнай келиб, алданса,
Артда кесин табалмайын нек къалад?..

КЪАНАТЫ БОЛГЪАН УЧАДЫ КЁКДЕ

Бир-къош джазыуну бёлюб экеулен,
Узакъ этсе заман араны,
Эс, иш этгенча, джюрекде терен
«Тюбетиб» турад хаман аланы.

Эсимде къалмад бир еёзюнг, антынг,
Ёзге ауазынг.. мыдах, джалынчакъ...
Тартыу бошалса, къобузну къарны
Алай джыйылад, тыхсый, ахсына.

Адам муратын атмайд, ажымсыз
Биле турса да чыртда толмазын.
Алай, рахын мал, къалгъанлай джангыз,
Къоркъуб, сюркелед сюрюую ызын.

Арт къарамынг да турад эсимде,—
Джукъланнган базым уюб ичинде.
Тылпыуу тохтаб, агъа тебресе,
Къуш алай тохтайд кёкде кесекге.

Кёк а ийнакълайд къарыулуланы.
Арыгъан — анда урмайды аякъ.
Кёк... джокъгъа санайд арыгъанланы, —
Арыгъан джанда джокъду да къанат.

Сюймеклик дуния ушашды кёкге.
Къанатсыз — учмайд, джетмейд мийикге.
Эс а, кёб затны тутса да кёбге,
Къанат юлешиб бермейд кишиге...



Тансыкълаб турдум къараб картынга,
Кёб ушакъ этдим кесим бла кесим.
Болгъанча болуб сени къатынгда,
Кёкге тенг болду, учунуб, кёлюм.

Картны джыйдым да, алгъынча кесим
Джангызлай къалдым, бюгюнде, — сенсиз.
Ма ол кёзюуде тамам да билдим:
Бола кёреме джюрек да... ёксюз.

ОЛТУРАДЫ ДЖАШ ДЖАГЪАДА

Кюзню кюню зауукълуду, эсирик,
Тылпыуунда — джай тангланы чууагъы.
Толкъун сюрюу камсык джортад, эштилиб
Шууулдауда кертиликни джырлары.

Бушуулу джаш сослан ташда джагъада
Олтурады. Кёзлеринде — кечеги.
Бир ахсына, бир ынгычхай, тарыгъа,
Кеси аллына сарнайд аны джюреги.

Джаш олтурад, джашырмайды инджиуюн, —
Джарытмайды термилгени арбазын:
Эки юйдеги ашсынмайла бир-бирин.
Эшитмейд джаш толкъунланы джырларын:

«Таулу къызы сыймеклиги — джубанч тюлд,
Кюч сынашыб, кери кетер бир зыкты.
Сюе эсенг, эркиши бол, бол кючлю,
Беджен бол да тый тыйгъычны ырхысын!..»

Олтурады джаш джагъада, кёрмей джукъ.
Насыб андан джашыргъанча джолларын.
Таш басханча, бушуу басыб, буюгъуб
Эшитмейди кёкде къушну джырларын:

«Таулу къызы сыймеклиги — къудору
Тюлдю, джетген алгъа чёблеб къачарча.
Керти суйген — насыбынгы тюз кёру,
Кёкге кёлтюр, нанынг къанат къагъарча...»

Олтурады сослан ташда, сагъышла
Къоймайдыла джашау татыу дунияда.
Киралмайды джел шыбырдау башына,
Былай айтыб джырланса да хауада:

«Къыз суймеклик — отун шынкъарт тюлдю, бил,
Бирин джукълат, бирин джандыр, дер кибик.
Аны амалтын суугъа чынга, отха кир,
Бек къала бол! Анда джансын, кюн кибик!...

Серча болуб олтурса да сагъышдан,
Уллу бушуу дуппукъ этиб ангысын,
Джюрегине сингиген эди айтылгъан, —
Терк къобду джаш, — къорууларгъа насыбын...

СОНЕТЛЕ



* * *

Гитче халкъладанд дейсе Къарачай,
Мен а тюздю деб айтмайма алай.
Къалай гитчеди — бара эсе эл,
Уллу ишлерин джюзне бла санай?!

Совет джуртумда алайла халкъла:
Уллу, гитче да — бйтеу къарнашла,
Биринде къууанч — къууанч бирине,
Биринде бушуу — бушуу къалгъацнга.

Уллу юйюрге тѣнгле къарнашла,
Болса да анда кичи, тамада.
Бир къарнашында — бирини кючю,
Биринде мурат — иннет башхада.

Таукел джюрюшлюд, уллуд Къарачай,
Совет юйюрюю джашауу — алай!

* * *

Ийнанмайма, тынч джашайма, десе адам.
Алай эсе, тынчлыкъ излейд хаман джаны.

Тынчлыкъ табар хапары джокъ дуниядан,
Джангыз кеси ючюннеди джашагъаны.

Тюшюнмейме, тынч джашайма, десе адам.
Уллу джюрек къалай берек тынчлыкъ анга?
Джашау — тенгиз, топпа-толу толкъунладан,
Толкъун этек къалай тиймез джашагъаннга?

Билалмайма, тынч джашайма, десе адам,
Неге айтад тынч-къыйын деб, — билемид ол?
Джашау деген джанны сакълау болуб къалса,
Кишиге да билек бола билмейди къол.

Къол — огъурлу тюл эсе уа, сый джокъ анга,
Тынчлыкъ табар мадар джокъду джашагъаннга

* * *

Ариулукъну нюрюн себе джюрегиме,
Кюн джашната джоппу-джоппу мынчагъынгы,
Сирень кёкен, шош къаблансанг тереземе, —
Джазны къолу сыйпагъанчад джаягъымы.

Беш чапракълы «насыб кюрен» излейме мен,
Бутагъынгы азчыкъ бюгюб, хар джоппудан.
Ышанлагъа табынмазгъа билгенликге,
Хайда излейме. Излемейин болмайд адам.

Табалмадым «насыб энли» бир гоккасын.
Огъай, насыб чыгъыб къалмайд тынч, аллынга,
Алай а, ма, бир кёзюуге бармакъларым
Джазны сырын — учунууну — сынадыла.

Къалгъанлыкъгъа табылмайын излегеним,
Учунууну джылыуунда ызын сездим.

* * *

Байракъны кибики джелпите башда,
Кюч кёргюзюрге берилмейд къарыу,
Бычакъны кибики, джжюрте таша,
Сыртдан уругъа берилмейд къарыу.

Уллу кёллюлюк — сени къарыуунг,
Джазыудан къачыу — сени мадарынг.
Мен аллай тюлме — олду чауулум,
Сенсе къууанчым, сенсе азабым.

Алай а муну сен да тут эсде:
Чексиз тюлд чауул, тапгсыз тюлд кече,
Кюч, суюмекликге тюз къууллукъ этсе,
Алай келтиред насыб джюрекге.

Суюмеклик джуртда тутма къарантха:
Онгуз, онглу да тенгднле анда.



Не кюрешсенг да тартыб артына,
Тюбете барад джашау дерсине.
Къартлыкъ — ёкюне, джашлыкъ — джангыла,
Алай баралла хар ким чегине.

Ёзге, джашлыкъны бир джангылычы
Болур ючюннге кирме тюнюме.
Насыб тейрини джитид кылычы,
Джазыусуз ишни салма юсюме.

Алданма, тюлсе тюнюмю тюшю.
Сен да, менича, ышыкъсыз бир джан.
Джангызлыкъ эсе джюрекни джюгю,
Сакълыкъ керекди ишине, ийнан.

Узайыб эсе, аджашыб, насыб,
Оюмсуз кылыкъ къайтармаз табыб.



Хали тюзетир джокъ эсе дарман,
Къалай тюбединг сен, шо, аллыма?
Не зат болгъаны иги бла аман
Ол кюн ачылды мени ангыма.

Кёрюнмей турсанг, кюн огъай, сагъат,
Ол кёзюу — аман, кёлде — такъырлыкъ,

Заман, табалай, тохтайд да къалад,
Джюрек тарайды, кюсейди джарыкъ.

Тюбөб, ышарсанг, бересе къанат,
Учуб тебрерге хазырды саным.
Хар ким да, не да — бютеу аламат,
Барын сюерге разыды джаным.

Хали тюзетген, о, барды дарман,
Ол ким болгъанын таныса адам!

* * *

Мен, сен саулукъда, болмам ёлюрге,
Джерни къойнуна тюшсем да барыб.
Сендеи айырылыб болмай тёзерге,
Келиб турлукъма тансыкълаб, табыб:

Джелчик, бёлюне, акъыртын къакъса,
Мени солууум боллукъду анда,
Кюн булутладан ышара чыкъса, —
Бил: мени джаным джанады анда.

Кетсем, джюрегим къалыр биргенге,
Олду джартысы тебгенни сенде.
Кесилмез затны кесмем экиге —
Джартысын сеннге, джартысын меннге.

Бёлюнмез джанла, бёлюннгенликге,
Джашаб туралла хаман да бирге.

* * *

Учуумуду, тюшюумюдю, — къайдан билгин,
Мыдах джюрек, къымсыз болуб, бугъунса? —
Туу-туу этген залим кийик, чынгар ючюн,
Джюрюш ала, джерге ийилед, къызына.

Учуумуду, тюшюумюдю, — билалмайма,
Чёрчек къууанч санны-тинни кючлесе. —
Ары дери болмагъанча, джарыкъ джанад
Батар джулдуз джукъланыргъа тебресе.

Ангым мангы сингдиреди бу оюмну:
Адам насыб — ол кёзюуюд кёк джулдузну:
Джарыкъ джаныб, мутхуз кенгнге нюр тёксе,

Мийик чыгъыб, хорлам татыу сынар ючюн,
Джолоучу джан чегер ючюн керти кючюн,
Ерлей, эне, алай элтед джол ёрге.

* * *

Болсам эди джай араны гоккасы, —
Гюл чохуму джелчик даулай, къызара...
Юзюб алыб, джасармединг чачынгы,
Гокка хансны кюню сенча, ышара?

Къой, болмайым джай аланы гоккасы,
Гюл чапракъла эртден чыкъда джуууна.

Бир чырагъы сѣнгюб къалад дуньяны,
Гокка ууалса, сансыз къолда ууула.

Ариу джашау — джаныб турсанг, джарыта!..
Айт, алайсыз, нед татыуу дуньяны?!
Аны кибики, ёсдюралсакъ гоккала,
Сакълау борчду уулу къолдан аланы.

Хо, болайым джай аланы гоккасы, —
Гюл чохуму чыгъанакъ а сакъласын!

* * *

О, келме, кирме сен джазыуума,
Менден башхагъа сен джокъса, келсенг.
Уллу ауурлукъ болур джанынга,
Меннге антынгы толурун суюсенг.

О, къой, эшитме, билме, чакъырсам,
Эшитмей къалсанг, къалырса тюзлей.
Эшитсенг — келликсе. Келсенг, кел алай:
Танчыракъ джазыуну кетмезча излей.

Излесенг — болур ол терслик санга.
Боллукъду терслик джашаугъа бютеу.
Терслик боллукъду тюзлюкге, сыйгъа,
Кечалмаз кибики дуняда биреу.

Келме! Келсенг а, бѣлюнмезча кел.
Буйрукълу джазыу джангыз буд деб кел.



Ауур кюнүм болмайды деб алдамам, —
Джалгъан сёзден не магъана айтханнга!
Джазыуумдан тарыкъгъанлай айлансам,
Ол адетим не кёшаред, айт, манга?

Суйген джаннга бушуууму сагъынсам,
Менден кемеge инджилмейди джюреги.
Сыйлы кёрген адамымы къыйнасам,
Джюрегими он къат болад джюклери.

Алай болмай, тюз танышха тёгюлсем,
Джазыкъсыныб, кёл этелле сёзлери,
«Меннге тюшмей, бу азабны кесинге
Джетгенине шукур!» — дейле кёзлери.

Джюрек джюкню тынч иш тюлдю юлешген,
Кёлтюралмай, «тигим» этиб кюрешсенг.



Сёгюб кюрешме сен мен суйгенни, —
Анга «силдеуюнг» мени джаралайд.
Кери тебере ол сен тизгенни,
Джюрек къууумум сени табалайд.

Джаным Андады, Анда сакъланад,
Санга сангырау аны ючюнме.

Орунсуз сёзюнг — джазгъы джабалакъ,
Болалмайд тамгъа сыйлы тюрсюнге.

Мен, сен сёкгенни сенден къоруулай,
Сени суймезге чурум табама,
Тыйылгъан сууда тебиу ёсгенча,
Анга джюрегим бекден бек чаба.

Башха тюрсюнге кюе джакъгъаны
Кертид Джакъгъанны акъламагъаны.

* * *

«Кеси ючюн хар ким кесид гюнахлы», —
Деб, бош кесинги джубатма алджаб.
Мени терслигим — сеннге къыйынлыкъ,
Сен терс атласанг — ол манга азаб.

Ачыу талады терсликни ызы,
Кёбге тюшеди джюрюрге анда.
Къайсы басса да сени «талангы»,
Мени джолуму джолу — алайда.

Биз экибизни джашау, джарата,
Байлаб къойгъанды бирге ёмюрге.
Сен салгъан сокъмакъ джол бола манга,
Керек болады анда джюрюрге.

О, джолгъа чыгъа, эде тут мени,
Бил: кимни талар бушууну джели.

* * *

Ууакъ кѣаугѣада тебленсе ийнам,
Сора кѣалырмы татыу арада?
Огѣурлу джылыу терк сууур, ийнан,
Дерт болуб турса сѣзге багѣана.

Сюдю чемерлик онгласа эсни,
Исси кѣабдыыр суйгеннге, тенгиге.
Сен — мени сюзе, мен — сюзе сени,
Адамлыкѣ кѣалыр, тарала, кенгге.

Бир боюнсхагѣа бой салса экеу,
Бир арба тюшед тартаргѣа джюкге.
Суйсенг — сюдю бол, суйсенг да — бол зеу,
Джюрек кѣууанмайд, тартмайын бирге.

Кѣлюнѣ кѣалса да, тутма дерт кѣлде:
Элтир дерт дертге, ау ата кѣзге.

* * *

Бош айтаса «насыб барды сенсиз да!» деб,
Джангыз, джюрек джанамыды кеси аллына!
Суймекликсиз, татлы тенгсиз, кюлтюм
джюрек —
Гокка чагѣыб чайпалмагѣан джалан тала!

Кѣалай болад кюз талагѣа чакѣгѣан дерге,
Ким болгѣанды кѣууанч джокѣда насыб кѣрген?

Болалырмы джашау татлы джазсыз джерде,—
Джюрек кѳууанч кѳалай табад джалгѳан
сѳэден?!

Эсли акѳыл кѳайда кѳалад кѳыйын кюнде,
Уяу тюзлюк нек хорлатад дертли тилге,
Дерт келечи уу джайгѳан кюн кѳайдады кѳз?

Эссиз ангынг оюб кѳойса Насыб юйню,
Булут сюрюу мутхуз этсе джарыкѳ кюнню, —
Кѳёл басаргѳа уу гѳезенде излеме сѳз!

* * *

Бир бек кѳыйнадым сени джаиынгы,
Этиб ийдим да эслемей хыны.
Джюрек хадауус суйгенлерине
Нек болад эке бир-бирде гырхы?

Сени кѳыйнадым, алай а кесим
Джюз-минг кереге бек кюйдюм, бишдим.
Сен мени кечдинг — мюкюлдю сѳзюнг,
Алай а, кѳайдам, кѳалайд джюрегинг?

Аккылсыз айтад меники манга:
«Джюрек — тенгизчад: тынгысыз, тубсюз,
Толкѳун кѳойнуна кѳмсе да алгѳа,
Чыгѳа да бата барады «джюгю».

Биреу кечди деб, кечме кесинге,
Кечмейди джашау, — сакѳды ишине!»



Береди джашау бир кѣууанч саугѣа,
Хар джаннга табад ол бирер саугѣа.
Кѣууанч юлюшю хар кимни башха, —
Насыб бѣлюнмейд джартыгѣа, саугѣа.

Насыб табаллыкѣ — эслиле, сакѣла.
Излей бил аны, тѣзюмлю сакѣла.
Джарыкѣ муратны толгѣаны — насыб,
Аны, тас этмей, оюмлу сакѣла.

Боран урса да бир анда-санда,
(Насыб бар джанда — кѣарыу бар санда),
Насыблы анга хорлатмаз кесин,
Ол джигитледе — ал сафда, санда...

Алай джашагѣан: кѣууана шох, тенг, —
Ма олду кючлю, таугѣа олду тенг.



Кѣбюне тѣзген — азына да тѣз!

Н а р т с ѣ з

Кѣбге тѣзген — азгѣа тѣзмей кѣалса уа, —
Азны чеги тѣзюм чекден тыш кѣалыб?
Насыб юлюш «азда» да джокѣ болса уа,
Неуа анда — кѣанат кѣыркѣгѣан от джаныб!?

Узун, кысха... Ёлче кыйда алагъа?
Узун дерге боллукъмуду ашхамгъа?
Алай а ол кёрген кёзге байлауун
Салыб къряд, къратмайын аламгъа.

Джан ауал да бек кысхады, алай а —
Айтсын, кыйсун, — андан джанла къркълла.
Джашау джылла узундула, ала да
Арт кюнюнгде бек кысхача болалла.

Кёб, аз неди? Неге да тёз, алай а
Тёзюллюкте — тёз, артыкгъа — алданма.

* * *

Сынгсыма, суй, ачысанг да бир-бирде,
Сени кюнюнг суй оудеди, джюрек, суй.
Сюер кюнюнг таркыйса уа, билмейме, —
Сени сакълар кыйда кърару, кыйда сый?!

Сыбызгъыгъа джаннган джюрек юрмесе,
Сынгар къаура къобуз болуб согълмайды,
Сыйыт джюрек бармакъланы сюрмесе,
Сейир макъам кыйл тиекде болалмайды.

Сууда — саркыу, отда — джаныу болмаса,
Суу бла от да болмазелле суу бла от.
Сюйюб, кюйюб, ташыб, джаныб бармаса,
Сёнгед джюрек, басыб тебрейд аны тот.

Сюй сен, джюрек, борчунг — суйген, бил сие,
Сейирсине, бир къууана, бир кюе...

ДЖУЛДУЗЛА ДЖУЛДУЗНУ ДЖАРЫГЪЫН ДЖАБМАЙЛА



* * *

Джазны кюню джан салгъанча табигъатха,
Сен келдинг да джюреклени уяу этдинг.
Иннетинги, тюзлюк кюнню урунганнга
Кюреш джолда хорланмазлыкъ сауут этдинг.

* * *

Ленин бла Тюзлюк деген — бир магъана,
Бирин айтсакъ, ангылайбыз ол бирисин.
Тюзлюк ючюн кюреш джолда айланганла
Джакълайдыла, алгъа элте, Ленинни ишин.

* * *

Бир ата бла бир анагъа джаш болуб тюл,
Адам улугъа улан болуб тууду Ленин.
Кёб ёмюрню азабларын кёргенлеге —
Таулулагъа насыб терек чакъды ол кюн.

* * *

Огъурлуду сыйлы Атаны нюр сыфаты, —
Сёз, бояу, кюч джетерик тюлд сыфатларгъа.
Зуд огъур деб кесгин этиб къайдан айтхын, —
Кюч, уллулукъ, нюр, къайгъырыу... — бары анда.

Сёлешеди, Ата джуртум, бирер тилде
Сени уллу джюрегинги хар бир къылы.
Сейир шохлукъ, макъам къураб ала бирге,
Кюч берелле, джарыталла сыфатынги.

* * *

Мен чапрагъы деу терекни — Джуртуму,
Бирге тебед аныкъы бла джюрегим,
Аны ючюн болур алай джашауну
Ангыларгъа излегеним, суюгеним.

* * *

Болмасагъыз, адамла, сиз, кюню нюрю
Хар кюнюме хурмет себе тиймез эди.
Макъам болуб дунякы сейирлиги
Мени ангыма алай чомарт сингмез эди.

* * *

Ата-ана... (Къарт, джаш да) Къачан да
балагъа —
Къууанчда, бушууда -- кюч, ышыкъ, багъана.
Кёзюню джагъыгъа, джюрежни къууанчы,
Къоц тёпле чал Тауум, ушайса алагъа.

Къууатына хурмет эте таууму,
Туурасындан къараб, башын кѳрген сайын,
Учхан къушну къанатыны тауушу
Ыйнакълайды къулагъымы эртден сайын,

* * *

Дунияда аз тюлдюле сейир джырла,
Биз суююнюб, бек тансыкълаб излеб тургъан.
Эм татлы джыр сени атынгды, туугъан джуртум,
Джюрек хаман багъалатыб джырлаб тургъан!

* * *

Хар адамны кѳкде бирер джулдузу, —
Деген бошду. Кюн да, ала да къуп-къуру
Сеникилле, гитчегигим, бютеулей.
Ала сенде, сен да менде хар къуру.

* * *

Гюл чакъгъанча, татлы ышарса сабийчик, —
Кѳз туурамда чайкъалды гюл тала.
Таза кѳкню алгъышлайма чууагъын,
Джашауума бир махтаум минг бола.

* * *

Чакъгъан балий, керпес булбул, чегет
чыпчыкъ,—
Джазгъы зауукъ, татлы макъам джырларында.
Барында да болгъан къууанч, сейир шатлыкъ
Берилгенди сени шоркъа ауазынга.

* * *

Эшитиб турама сабий кюлюде
Джерни джюреги рахат ургъанын.
Эсге алама къыйын кюнюмде
Джерге кёз гинджи сабий болгъанын.

* * *

Сейир назму джазаргъа тюлд муратым,
Кенгеш-дарман берирме деб алланыб.
Манга насыб: келишалса ушагъым
Окъуучум бла, оюм тюзде айланыб.

* * *

Тылдан, кырпыч... мастерок тез чабады,
Эбли къолла этижланы салалла.
Сен кетесе, джылыуунг а къалады. —
Къол ызынгы къабыргъада табалла.

Поэзияда къарыучугъун
Къарыу кирик кёрюучю джан кёб болады,
Аллай «поэт» сызгъанчыгъын
Эркелетиб айланыргъа ёч болады.

* * *

Мийиклигим — башхаланы сылы кёрсем,
Адамлыгъым — игиликге къуллукъ этсем,
Адамса деб салам берме, эт ирият,
Тюз — талана, мен, джакъламай, джанлаб кетсем...

* * *

Манга — къайракъ, санга — эгеу, анга — хыршы,
Хар кимге да — ахлы, татах, тенги, шоху.
Бу харамны тюрленмеген бир ышаны:
Хурджунунда — барыбызгъа хазыр огъу.

* * *

Адам, джангур, эртден, ингир, джел, тау, суу, буз—
Къайсызда да энчи сыфат, ариулугъу.
Барына да ушамагъан, къууатсыз, къутсуз,
Минг сыфатлы, чырг сыфатсыз — тилчид къуру.

* * *

Сени суюгеннге сен бушуу салсанг,
Ёкюнуб, артдан кечим дауларча,
Джюрек — къагъытмыд, «кечир!» — а къалам,
Ачуну сызыб, джоуб атарча?!

* * *

Сени сыфатынг кёб тюрсюнлюмюдю? —
Бирле сёгелле, махтайла бирле.
Меннге айланнганынг — джарыкъ кюндюзгюдю,
Башхагъа, къайдам, къараймыд кече?..

* * *

Саркъмайды джарыкъ, мыдахды джырынг.
Кёзюме къара, — кёлюнгу, шо, ач:
Джюрегинг суйсе, кёз кёзню сырын
Ангылайд кеси, керек тюлд тылмач.

* * *

Мен бош къарадым ызынгдан ачыб,
Сен джюрегими теблеб баргъанча!
Къалай теблеренг — джангыз да табыб
Эшигин ачыб киралмагъанса!

* * *

Сени чакъырыу джогъед кёлюмде.
Кюн салам берди меннге эртденнгиде.
Нек тургъанымы талпыб эртденнге
Билдим, аллыма сен сюелгенингде.

* * *

Джюрегими къылларында
Туудурдунг да сейир джырыны макъамын,
Юреналмадыңг тынгыларгъа...
Эшитмей а, къайдан сезгин ауазын!

* * *

Хаман турсам да къараб аллынга,
Кёз кёлтюрмедим тюбегенингде:
Эриб, бютеулей сингнгенем санга, —
Ким къараялад кеси кесине!

* * *

Джангылма, баш бошлукъ бошалыр сюйсем деб,
Къууанч тилд, башымы джюгенинге ийсем деб.
Керти сюй, таукел сюй, — боллукъса къанатлы,
Мийикден къаратхан къанатды адамны.

* * *

Сен кёб сёлешдинг, мен а... «тил тутуб...»
Кёлкъалды болдунг манга, таныйма.
Сейир китабны, бёлюрге къоркъуб,
Алай, джутланыб, къымсыз окъуйла.

* * *

Толгъан ай да, булут сюрюу чачылмаса,
Гылау излей, сюркеледи къарангыда.
Къара джабыу сыдырылыб атылмаса,
Не ашхылыкъ айны кёкде баргъанында!?

* * *

Бир къауум джан, эслегенлей фахмуну,
Эрлай тонун чюйре буруб кийинед.
Сейирсинме: фахму иссид, онглуну
Джылытады, къарыусузну кюйдюред.

* * *

Кёб айтылалла гурушха сёзле
Сеннге. Ийнанма хазна алагъа.
Мийик кёрюмлюд. Тау тёпчелеге
Булут сюрюуле ёчле къонаргъа.

* * *

Сен ызымдан джолда тохтаб къарама.
Тюше болур сырт джаныма кёлеккем.
Атла алгъа, арабызны узартма,
Кёлеккени ызлаучугъа тюлме тенг.

* * *

Буз тончугъун тешгенди да, кёзлеучюк
Джазгъы кюнню, улакъчыкъча, эмеди.
Суугъа джыйыб аны нюрюн, хурметин,
Ана сютча, адамлагъа элтеди.

* * *

Айгъа айтхалла: «Сен мутхузса, билмеймисе,
Тартынмайын, сора кёкге нек ёрлейсе?»
Ол джууабха: «Аз джарытыб, сокъмакъ салыб,
Мен озмасам, кюн чыгъармед нюрюн джайыб!»

* * *

Сапын кёмюкде — кюнню тюрсюню,
Кёзбау таякъла тебсей, ойнайды,
«Мен джаратмасам санымда кюнню,
Джашау тохтар» деб, кёлю алайды.

* * *

Асфальтны кѣбарыб, башчыгъын чыгъарыб,
Джыртыкъдан ёсюмчук аламгъа кѣарайды.
— Тыйгъычдан кючлюдю джашау,— деб кѣууаныб,
Кюн, джылы ышарыб, юсчюгюн джалайды.

* * *

Бир кѣб кѣреме джашауда ёлче:
Насыб насыбха ушамайд хазна.
Кѣабынны уллусу — кѣууанч биреуге,
Биреу дыгаласды узалыб айгъа.

* * *

Джанкѣылыч болуб джашнар ючюннге
Тогъай бюгюлюб тагъылыу — азды,
Халкъ ауузунга кѣарар ючюннге
Стол джанында сымпайыу — азды.

* * *

Тырнакъ ызны да кѣалады табы,
Джюрек джарагъа дарман а кѣайда?
Дюрген хали бла кѣыйнасанг джанны,
Бир дунья ёлед хар джарасында.

* * *

Отсуз тыбыр... Суусуз джагъа...
Джылыу да джокъ. Мылы да джокъ.
Джюрегинде мурат джокъгъа
Насыб да джокъ, умут да джокъ!

* * *

Джызылдаса, сынгсыса да,
Джангыз къылдан сейир макъам туумайды.
Не уллу, кючлю ол болса да,
Джангыз ташдан толу хуна чыкъмайды.

* * *

Батмакъ, букъу къайдан джетсин ол мийикге,—
Тазады деб, бюсюреуюм джокъду кюннге.
Джерни юсюнден къорасын деб хар тюрлю кир
Кюрешгенле — кюнча, таза, олду сейир!

* * *

Кёкге учхан бары болса илячин,
Къаргъа болуб чириклени ким чёблеред?!
Болмай къалса къарангысы кечени,
Кюндюзгюню джарыкълыгъын ким эслеред!

* * *

Учхан джулдуз терк джукъланмайд,—
Терк ташаяд. Гузабады:
Елюмсюзлюкге учуб барад,
Джарыкълыгъы ма анданды.

* * *

Тёбентинден ёрге къараб кенгни кёрюу —
Хар кимде да кёб тюбеучю бош ышанды.
Огъарыдан тёбен къараб кёбню кёрюу —
Уллу акъыл бла кенг джюрекде бар ышанды.

* * *

Чыркъ деб къабыныб, сернек бюртюкчюк
Джукъланыб къалды, джаныб кеталмай.
Тутхучсуз адам аны кибиқди:
Хар ишни къояд, толу эталмай.

* * *

Мийикликни мийиклигин эслемейсе,
Мийик кёкде къалкъымаса ётгюр илячин.
Ёрге къараб, илячин кёрсе, къанат кере,
Топал къуш да унутады эски берчин.

* * *

Гурушханы кѣбындыргъан — ууакъ даула,
Кѣб эрийле ол «отлада» джюрек джаула.
Ууакъ дауну уллу этген — джюрек тарлыкъ.
Гурушханы суюген ашы — излем сайлыкъ.

* * *

Етюрюкте тюзелгени бир аманы —
Сыйын кѣрмейд не кесини, не башханы.
Намысы бла ол ант этсе алдамазгъа —
Сакъалы бла этгенчады кѣсе антны.

* * *

Саркъыб тынмай, тохтамайды кѣулакъ ырхы,
Бирча джууад таш-таланы, бачхаланы.
Анычады кѣлю сокъур, сѣзю хыны,
Бек сакълагъыз аллайладан башхаланы.

* * *

Уятесызны уялыргъа сѣз бергени,
Ангысызны болушургъа сѣз бергени —
Болумсузну болушургъа сѣз бергени —
Суу ызына, ёрге агъаргъа сѣз бергени.

* * *

Къара джюрек аза барад къара «джюкден»,
Агъармаса къарыу алыб асыл ишден.
Башха джанны кёлтюрмейин асыллыгъын,
Кюрешеди анга ышыб «къаралыгъын».

* * *

Сакъал-мыйыкъ джангы ургъан «ууузэрин»,
Мыйыкъ кьоюб, «танг» кёрюнюб кюрешеди.
Хончасына кърау тюшген, кыырыб бетин,
Джылтыратыб, «биз джашбыз» дёб сёлешеди

* * *

Эсли адамда къайгъырыула къурумайла,
Тенгиз бетде толкъунлача, алайдыла.
Къобузчуну учундургъан — макъам кибик,
Адамланы адам этген аладыла.

* * *

Джегиб къояд меццанлыкъны арбасына,
Малкёзчюлюк, джюген салса бир «джарлыгъа».
Адамлыкъны шартларындан тутуб кенгде,
Арт кюнде уа сукъландырад башхалагъа.

* * *

Ол — уруна, сен — зарлана, саркъды заман,
Ууну себиб, кёб кюнлерин этдинг къыйын.
Айхай, кюнню джашырса да бирде, тубан
Къаралталмайд, кем эталмайд аны сыйын.

* * *

Къый, биреуню кесме джолун кёнденненге,
Теблей ётсе, сыймыд анга неуа сеннге?!
Андан эсе, къарыу алдыр къанатынга, —
Джетишеди кёкде орун хар илячиннге.

* * *

Къобузну ким да алады къолгъа, —
Ким да сюеди аны согъаргъа.
Сейир макъамны туудурад биреу,
Биреу сокъса уа — азаб къалгъаннга.

* * *

Меннге борч ишни этмесин башха,
Къыйынд деб, джолдан турмайым артха,
Кесими иште сынамай къалсам,
Кесим кесими кечалмам артда.

Фахмунг болса, не сёз барды, насыбды,
Джокъ эсе да, джерге кёмме келюнгю.
Тюзлюк кзууум — фахмуланы башыды,
Джюрегингде джашаб турса тёзюмлю.

* * *

Тенгиз дейбиз, чабакъ дейбиз,
Айхай, тенгиз кят-кят суудан кзуралады.
Айыб джокъду, алайд мадар:
Хар чабакъ да бирер чекде джюзалады.

* * *

Көгет терек джай кёзюуде
Ерге тутмайд бутакъларын,
Көгетсиз а, джелде тепсей,
Чайкълалады омакъланыб..

* * *

Къобанмыды? Къургъакъ ызды,—
Суу, шууулдай, джаламаса джагъланы.
Адам фахму анычады,
Иши, кючю джарытмаса адамланы.

* * *

Уллу джол да бир сансыз да къалады,
Тар сокъмакъны сюйгенле да болалла.
Сыйдам, кенг джол этекде да тохтайды,
Тар сокъмакъ бла ауушдаи да ауалла.

* * *

Менмеми меннге бир кенг адамым,
Сансыз этерча кесим кёлюмю?
Огъай, терс этсем, эм уялгъаным —
Кесимме, кесиме болама сюдю.

* * *

Джангызлыкъны ачылыгъын кёлтюрмейле,
Деб гурушха эталмайма чырт кишиге:
Джер бла ай да, шохлукъ тутуб ёмюрлюкге,
Ийнакъ джарыб турадыла бир-бирине.

* * *

Тюшюб багушха, турса да кирде,
Кем боллукъ тюлдю сыйы алтынны.
Алай а, къалса тюртюлмей кёзге,
Ташдан башхасы бармыды аны?

* * *

Къуру, толу ол болса да,
Къозну къоздан башхалыгъы джокъду кёзге.
Къарамлыкъгъа кёз къаратмай,
Керек тюлмюд ауурлугъун ёлчелерге?

* * *

Неге да хõма, сакъларма сени
Отдан суудан да, хар бир инджиуден.
Алай а къыйынд сакълау биреуню
Кеси кесини телилигинден.

* * *

Джер, суу кюсеб, джарылгъаны — кеси тюл,
Бауурунда ёсюмлеге излейди.
Ол себебден булут сюрюу, тенгиз-кёл
Къоймай, ташыб, сууну джерге теджейди.

* * *

Сюркелгени сый туююдю кишиге,
Дурусд бизге аякълада атларгъа.
Амма, бирде керек болад джюрекге
Кёкюрекни сууукъ джерге къабларгъа.

* * *

Сынгар да кёкде бир джулдуз болса,
Къарангы кече тюлдю къарангы.
Сюймеклик джилтин бар эсе анда,
Джюреги къара тюлдю адамны.

* * *

Ышара, ойнай джюрюселе да,
Кимде да болур джюрек джарала.
Мийикден къараб кюлюмсюресе да,
Айда да барды мутхуз тамгъала.

* * *

Борчха бергенчад шохлугъунг тамам,
Къуруб къойгъанса арада «базман».
Хар сёзюм, ишим нек, къайсы джанын
Басар деб сюзе, иеме заман.

* * *

Ашыгъа турма хыртларгъа мени,
Ууакъ затланы чурумгъа сала.
Меннге чагады хар сёзюнг сени,
Джюрек а тюлдю чырмауукъ тала.

* * *

Тюлкю — тюлкюд, джокъду айыб,
Кука, харам... — ышанларыд.
Терслиги уа — тюкюлюкню
Адамлагъа джукъдургъаныд...

* * *

Мени джашауум болсаед къагъыт,
Хар халатымы сызыб ташларча.
Кёлюм тутмагъан бетлерин алыб,
Кечимсиз джыртыб, башха башларча.

* * *

Менде джаз эсе, хоншумда уа — кюз,
Джазымдан къакъсын, джылытсын аны.
Менде къыш эсе, хоншумда уа — тюл,
Урмасын аз да сууугъу ары.

* * *

Ийнамны табмагъан — махтау, сый излеме,
Джанмаса, ол отха къазанны асмайла.
Тар, зарлыкъ иннет бла сыйынгы тюшюрме,
Джулдузла джулдузну джарыгъын джабмайла.

* * *

Чурум излейбиз, джайны тилейбиз,
Къышны ушатмай, тышмесин, дейбиз.
Биреуге джылыд къарны тюбюнде,
Биреу да бузлайд тонну ичинде...

* * *

Табсыз джерге джетгеникде,
Бурулдунг да къол узатдынг,
Къолну къолгъа керегине
Ма ол кюн мен толу иннандым.

* * *

Дауурсузла тые бла пил,
Тау да алай, сабырлыкъгъа «эсгертмедн».
Учхарагъа... баш сауут — тил,
Ургъуй кесин джызылдау бла эсгертеди...

* * *

«Къабыучу ит юрмей чабад», —
Терсди дерге джарамайды бу сёзлеге.
Юрюучю итле къабмасала,
«Асыл джырны джырлайд» дерек юргенлеге.

* * *

Елюм джокъду, дейди айтыу, келечиге,
Джокъду, тюздю, айтса тюзюн, керти затны,
Елюм азды, къазан къара аны бетине,
Кюрешсе уа кюеу этиб «кели башны»!

* * *

Эртден тамчы зарланмайды къараб кюннге,
Аны кюню ойнай турад кесчигинде.
Терен акъыл, уллу ангы болса бирде,
Андан къууат джугъуб турад ёзгелеге.

* * *

Джюрек да, отча, джаннган этеди,
Джюрек да, отча, джылыу себеди.
Отун, джылыта, кюлге бурулад,
Джюрек, джылыта, кеси джангырад.

* * *

Чомарт къолунг, суусаб къуюб,
Мениге узатды толу гоппан.
Сени къолунг джазыу болуб
Къалса эди насыб джазгъан.

* * *

Кюлю чучхуб, не сезалгъын
Сёнгиген отну къызыуундан,
Эсни къармаб, не табалгъын,
Сезим ёлсе, къарыуундан?!

* * *

Хорламын дамын балсытыр ючюн,
Узакъ, тик джолну ёрлейди адам,
Джер да, джазы келтирчр ючюн,
Къыш къыяманы чегеди алгъа.

* * *

Джашауунда хар адам да
Джандырады кесини энчи чырагъын.
Джандырмайын къойгъан а...
Билсин ызы джхорекледе кълмазын.

* * *

Джерге хурмет сзберини аллы бла
Кёк, къаралыб, хыныланыб, кесин талайд.
Джаууб, джерни джангыргъанын кёрсе уа,
Къууаннгандан тазаланыб, чууакъ болад.

* * *

«Адамла бек багъалагыб къарылгъачха
Сый берелле»,— дегенлерин чыпчыкъ эшитгенд
— Айхай, къайдан тенг болайыкъ сора анга!..
Къарылгъачны къуйрукъчугъу айрыд»,— дегенд.

* * *

Джел урду да, джаш терекчик сыртын бурду,
Бюкгенине къууана, джел кетди алгъа.
Терекчик а тюзелди да ышарылды
Аны ызындан: «Джел — джелд,
джэкъду сыр. магъана!»

* * *

Киши кемеде, къонакъ болумда,
Уллу тенгизден ётгенден эсе,
Къобанда джюзген гитче къайыкъда, —
Ма ол игиди, мен элте эсем.

* * *

«Кюн тиймесе да, кюндюз джарыкъды,
Ай а джарытад, тийиб, кечени!» —
Бир къауумланы алайыракъды,
Хар затны сюзе, сёлешгенлери.

* * *

Алда баргъан — ал сокъмакъны салады,
Къыйынд анга: джол айыра барады.
Вир къауум да, хазыр джолда сюркеле,
Таш табханын аны ызындан атады.

* * *

— Мен туугъунчу, джогъсд джерни къууаты,
нрюю...—

Деди къачхач, чох башчыгъын омакъ джайыб.
Гоккаларын джукъуб джелчик джерге бюркдю,
—Джер сенсизлей не болур?— деб соруу салыб.

* * *

Энтда ктар джауад. Хар учхунчугъу
Кесиини джырын джырлай тюшеди.
Бу сейирликни къышны суугъу
Ишлей турганы семирсендиреди.

* * *

«Биркюнлюк шохчукъла» тубейле шохлада,
Тепсинги, «бѳйнунгу» сюелле башхадан.
Абынсанг, юркерле, — шыбырдай, ышара,
Кюсесенг, бугъарла, терк аууб сыртладан.

* * *

Къызбай джанига ышыкъмыды джалгъан сёзю?
Нек уялмайды, нек къамамайды бедер кёзю?
Алтынды деб айта барады тохтай билмей,
Бери ачылыб тургъанлыкыгъа сары джези!

* * *

Джохар булутла кёктюн барсала,
Ехтем сюйюнуб, къууанады кёлюнги,
Алай а, тюшуб, джерни бассала,
Ол — мутхуз тубады, байланады кёзюнг.

* * *

Инджилгенден къарыууму аяй эсем,
Джылытхан отха отун атмай къорай эсем,
Дуниягъа не магъана мен барлыкъдан,
Тёгерекге гыл умутлу къарай эсем?!

* * *

Джел дуккуллаб, джурун-джурун булутла,
Джауалмайын, кёк этекде ташаялла,
Ала кибик, зыкы джанда умутла,
Къызбайлыкыны джели уруб, джукъланалла.

* * *

Ичген — ууну иче турад, биле-биле,
Палахланы башын ачыб кьолларында,
Рюмка гитчед, айхай, мухард: чырт толмайды,
Адеб, намыс... — барын кьюуб кьойгъанлыкъгъа.

* * *

Терин тегюб ёрюш джолну сынамагъан —
Къайдан билсин, — азмыд, кёбмюд, — къарыуун?
Тау кьюш кибики, тау башындан къарамагъан —
Къалай билсин джигитликни татыуун?!

* * *

Тюени башын ёрге тутханы —
Чексиз кьумлада излей барад джол.
Бойнун, тюеча, ёрге бургъан а —
— Адам сыфатын тюрлендиред ол.

* * *

Табагъынга кьюймагъанынги
Къашыкъда излеб не табаса,
Юлюшюнги кьошмагъанынги
Халкъдан даулаб нек чабаса?!

* * *

Къанатлыны кючлююгю —
Учуууну мийиклиги,
Адамны уа кючлююгю —
Ата джуртха суймеклиги,

* * *

Къарыулуду атдан дж оген,
Аджир, дюлдюр — багы агта бой салады.
Тешилсе уа иесизден,
Бош къайишди, Атылад да къалады.

* * *

Тау къушну сейирлиги —
Кёкню чексиз суйгени.
Адамны багъа ёлчеси —
Адамлагъа кереклиги.

* * *

Къалай сейирд: кенгеш меннге
Айталаса онну, джю ню,
Ол иш тюшсе артда сеннге,
Табалмайса джангыз бирни.

* * *

Хар адамгъа, баш башхача, джол да башха,
Аны табыу керти къыйынд, тюшсе башха.
Табыу а — борч. Ёрге элтген энчи джолну
Тюз бармауну кечмейд джашау къартха, джашха.

* * *

Ненча тюрлю кёзлюгюнг бард кёзлеринге?
Кюрешдим да, сан табмадым мен чегине.
Хар кюн сайын бир тюрлюсюн салыб чёксенг,
Сора ким да къалай джетсин, айт, кёлюнге?!

* * *

Хар кюн сайын бир сыфатха кириб турдунг.
Анча сайын мен, танымай, хыртха урдум.
Сора, бешиб, болгъанынга кеси кесинг,
Излегеним ма буду деб, къууанч этдим.

* * *

Биреуде бушуу сени ышартды,
Аны чурумуд мен ангыламагъан...
Джануармыды инджиу, адамны
Бирин джырталса, бирин джокъламагъан?..

* * *

Сезесе да кългъанладан кемлигинги,
Алгъа, тѣрге теджейсе сен бир кесинги.
Кюрешесе мийикдегин чѣкдюрюге, —
Тѣбентинде, кесинг тенгли кѣргюзюрге.

* * *

Бушуу кѣрсенг адамланы кѣзлеринде,
Ачымаса, тѣзюм болса джюрегингде, —
Таш джюрекди! Субау-субай сѣзлерингде
Джуудурмай, джырт, аны кѣйме кѣкюрегингде!

* * *

Мамманы базаргъа ийгенди бийче,
Бойнун тартар зат келтир деб юйге.
Семизд деб махтайд бабушун амма.
— Натуральныймид?» — деб сорады Мамма.

* * *

— Азрет — фахмуд! — дедиле да,
Къадалды да Маджир да анга харсны урду.
— Огъай, тюлд! — деб кесдиле да,
Маджир да анга, дерти барча, сыртын бурду.

* * *

— Майна, келед сен сүйюучю Хамид бери.
Кёб адамгъа джарагъанды ёмюрю, тейри.
Салам бериб, саулукъ соруб, кёл этейик!
— О кьойчу, кьой! Джокъду аны энд портфели...

* * *

Къалай солудунг, шохум, курортда?
— Ашхы солудум: алтыджюз сомгъа!

БАШЛАРЫ

ЭМ ТАТЛЫ ДЖЫР СЕНИ АТЫНГДЫ ТУУГЪАН ДЖУРТУМ!

Рахат эртден, хош келдинг! . . .	7
Хар элисин суймеклик бла басамыса? . . .	7
Ленин	8
«Асыл кыуанч...»	9
«Алтын окъадан оюула сала...» . . .	10
«Ашхам кёзюде элни даууру...» . . .	10
Байлыгъым	11
Замандан тилерим	12
Сарытюз башында	12
Къаракетланы Исса	13
М. Ю. Лермонтовха	13
Орусланы Махаметге	14
Науруз	15
Джигит кыызгъа	16
Устазыма	17
Бизделле шартлары	19
Адамды онглу	19
«Орам башында чыгъад «Орайда» . . .	20
Тенгиз джагъада танг	21
Той барады	21

ГЮЛ ЧАКЪГЪАНЧА ТАТЛЫ ЫШАРСА САБИЙЧИК

Анама	25
Ёлюмсюздю ана	26
Сабий сабийди къайда да	27
Сабий джукълайд	28
Тенгиз бла тиширыу	29
Биринчи атлам	29
Кюн бла ана	32

КЕРТИ КЕРЕКДИ КЪАНАТ ДЖЮРЕКГЕ!	
Керти керекди къанат джюрекге	35
Чичекле	36
Джазны бердигиз	37
«Джангур джууад...»	38
«Джулдузгъа къараб сукъланыр ючюн»	39
Къолан кюз	39
Тауларыбыз	40
Кечеги этюд	41
Къыз бла тенгиз	42
Къышны оюлу тангы	43
«Юзюлюб акъды бир джулдуз кёкден»	44
«Адам джашаугъа...»	44
«Мууал сылджыраб бармакъла тёбен...»	44
Поэтни къайгъылары	46
«Тиегинде къыяу болгъан...»	46
«Чууакълыкъ энди...»	47
«Акъ тамгъала...»	48
Кеч, бёгек сууум	48
«Болад алай...»	49
«От — хар кимге да...»	50
«Джашауда бир адет бард...»	50
Ангылайма: мийикликни сюесе»	51
«Джели баргъа толкъун болуб...»	51
«Таб этелле...»	51
«Гокка хансныча...»	52
«Огъурсуз инсан...»	53
Узал джюгеннге!	53
«Элекле»	55
Кюн аманны къаргъасы	55
Юй къанатлыланы джыйылыулары	56

О КЮН ТАЯКЪЛА, ДЖАШАУ СИЗДЕНДИ

«Окъакёз кюн кёз къысады...»	59
Ингир макъамла	60
«Кюн нек ышарды...»	60

Акъ дууадакъ	61
«Ашхы да кёб, насыб да кёб...» . .	62
Къанаты болгъан учады кёкде . .	63
«Тансыкълаб турдум..»	64
Олтурады джаш джагъада	64

СОНЕТЛЕ

«Гитче халкъладанд дейсе Къарачай...»	69
«Ийнанмайма...»	69
«Ариулукъну нюрюн себе джюрегиме..»	
«Байракъны кирик джелпите башда...»	71
«Не кюрешсек да тартыб артына...» .	72
«Хали тюзетир джокъ эсе дарман...» .	72
«Мен, сен саулукъда, болмам ёлюрге»	73
«Учуумуду, тюшюумюдю..»	74
«Болсам эди джай араны гоккасы...»	74
«О, келме, кирме сен джазыуума...» .	75
«Ауур кюнюм болмайды деб алдамам...»	
«Сёгюб кюрешме...»	76
Мени терслигим — сениге кыйынлыкъ»	
«Ууакъ къаугъада тебленсе ийнам...»	78
«Бош айтаса...»	78
«Бир бек кыйнадым сени джанынгы..»	
«Береди джашау бир къууанч саугъа...»	
«Кёбге тёзген...»	80
«Суй, сынгсыма, ачысанг да...» . .	81

ДЖУЛДУЗЛА ДЖУЛДУЗНУ ДЖАРЫГЪЫН ДЖАБМАЙЛА

Тёрттизгинле	85
------------------------	----

ИБ № 1220

Салпагарова Кулина Абулкеримовна

СОЛНЦЕ В РОСЕ

Стихи

На карачаевском языке

Редактор А. И. Кубанов
Художник Н. Г. Крицкий
Художественный редактор М. П. Бертиник
Технический редактор Г. М. Хомякова
Корректор К. А. Салпагарова

Сдано в набор 10.08.82.
Подписано к печати 22.02.83.
ВУ 45038. Формат 60х90¹/₃₂.
Бумага типографская № 1.
Гарнитура школьная. Печать высокая.
П. л. 3,75. Уч.-изд. л. 3,1
Заказ № 3775. Тираж 1 300.
Цена 45 коп.

Карачаево-Черкесское отделение
Ставропольского книжного издательства,
357100, Черкесск, пл. Кирова, 23, Дом печати.

Карачаево-Черкесская
укрупненная типография,
357100, Черкесск, Первомайская, 47.

С 16

Салпагарова К. А. Солнце в росе. Карачаево-Черкесское отделение Ставропольского книжного издательства, 1983.

Стихи, включенные в сборник, солнечны и чисты, глубоко лиричны, женственно мягки и самобытны. Они в чем-то напоминают живой родничок — любимый образ автора, и в них ясно слышится собственный поэтический голос автора и ее взгляды на мир.

Мир Салпагаровой почти всегда пристально обращен к природе, через нее — к людям, поэтому ее лирические герои многогранны, искренни и страстны в своем стремлении к познанию истины и философскому осмыслению жизни.

С (Карач.) 2

Д 4702260000—50
М 159 (03)—83 74—83

